



Friedrich Engels - Karl Marx

**Κείμενα για το
εργατικό κίνημα**



**Friedrich Engels
Karl Marx**

Κείμενα για το εργατικό κίνημα

- 1. Marx, Προσφώνηση της Κεντρικής Επιτροπής στην Ένωση των Κομμουνιστών**
- 2. Marx, Γράμμα στον J. Weydemeyer**
- 3. Marx, Τι είναι η Διεθνής**
- 4. Marx, Η Αδιαφορία για την πολιτική**
- 5. Engels, 4 του Μάη στο Λονδίνο**
- 6. Engels, Εισαγωγή στο "Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία", του Μαρξ**
- 7. Marx, Επιστολή στον Φρίντριχ Μπόλτε**

Καρλ Μαρξ

Προσφώνηση της Κεντρικής Επιτροπής στην Ένωση των Κομμουνιστών

Η κεντρική Επιτροπή προς την Ένωση

Αδέρφια! Στα δυο χρόνια της επανάστασης του 1848-49 η Ένωση των Κομμουνιστών ανταποκρίθηκε διπλά στη δοκιμασία. Πρώτα, γιατί σ' όλα τα μέρη, τα μέλη της πήραν ενεργό μέρος στο κίνημα, γιατί στον τύπο, στα οδοφράγματα και στα πεδία της μάχης στάθηκαν στις πρώτες γραμμές της μόνης αποφασιστικής επαναστατικής τάξης, του προλεταριάτου. Η Ένωση ανταποκρίθηκε ακόμα γιατί η αντίληψή της για το κίνημα, όπως διατυπώθηκε στις εγκυκλίους των Συνεδρίων και της Κεντρικής Επιτροπής του 1847 και στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, αποδείχτηκε η μόνη σωστή αντίληψη, γιατί εκπληρώθηκαν πέρα για πέρα οι προσδοκίες που εκφράστηκαν σε κείνα τα ντοκουμέντα, και γιατί η αντίληψη για το σημερινό κοινωνικό καθεστώς, που παλιά προπαγανδιζόταν μονάχα στα κρυφά από την Ένωση, βρίσκεται τώρα στο στόμα των λαών και κηρύσσεται δημόσια στις πλατείες. Ταυτόχρονα χαλαρώθηκε σημαντικά η πριν σφιχτοδεμένη οργάνωση της Ένωσης. Ένα μεγάλος μέρος των μελών, που είχε πάρει άμεσα μέρος στο επαναστατικό κίνημα θεώρησε ότι πέρασε η εποχή των μυστικών εταιριών και ότι φτάνει μονάχα η ανοιχτή δράση. Οι ξεχωριστές περιφέρειες και κοινότητες άφησαν ν' ατονήσει και σιγά - σιγά να σβήσει η σύνδεση με την Κεντρική Επιτροπή. Τη στιγμή λοιπόν που στη Γερμανία το δημοκρατικό κόμμα, το κόμμα των μικροαστών, οργανώνονταν ολοένα και περισσότερο, το εργατικό κόμμα έχανε το μόνο στέρεο στηρίγμά του, έμενε το πολύ - πολύ οργανωμένο σε ξεχωριστά μέρη για τοπικούς σκοπούς και έπεφτε έτσι μέσα στο γενικό κίνημα ολότελα κάτω από την κυριαρχία και την καθοδήγηση των μικροαστών δημοκρατών. Πρέπει να δοθεί τέλος σ' αυτή την κατάσταση, πρέπει ν' αποκατασταθεί η ανεξαρτησία των εργατών. Η Κεντρική Επιτροπή αντιλήφθηκε αυτή την ανάγκη και γι' αυτό, το χειμώνα κιόλας του 1848-49, έστειλε στη Γερμανία έναν επίτροπο, το Γιόζεφ Μολ, για την αναδιοργάνωση της Ένωσης. Η αποστολή του Μολ, ωστόσο, έμεινε χωρίς μόνιμο αποτέλεσμα, εν μέρει γιατί οι γερμανοί εργάτες δεν είχαν τότε ακόμα συγκεντρώσει αρκετή πείρα και εν μέρει γιατί η εξέγερση του περασμένου Μάη διέκοψε την αποστολή αυτή. Ο ίδιος ο Μολ πήρε το ντουφέκι, κατατάχθηκε στο στρατό του Μπάντεν - Παλατινάτου κι έπεσε στις 19 του Ιούλη στη μάχη του Μουργκ. Η Ένωση έχασε στο πρόσωπό του ένα από τα πιο παλιά, τα πιο δραστήρια και τα πιο έμπιστα μέλη της, που έδρασε σ' όλα τα συνέδρια και τις Κεντρικές Επιτροπές και που παλιότερα ακόμα είχε εκπληρώσει μ' επιτυχία μια σειρά από ταξίδια-αποστολές. Ύστερα από την ήττα των επαναστατικών κομμάτων της Γερμανίας και της Γαλλίας τον Ιούλη του 1849 συγκεντρώθηκαν ξανά στο Λονδίνο σχεδόν όλα τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, συμπληρώθηκαν με νέες επαναστατικές δυνάμεις κι άρχισαν με ανανεωμένο ζήλο την αναδιοργάνωση της Ένωσης.

Η αναδιοργάνωση μπορεί να γίνει μονάχα με έναν επίτροπο και η Κεντρική Επιτροπή θεωρεί εξαιρετικά σπουδαίο ζήτημα ν' αναχωρήσει ο επίτροπος ακριβώς αυτή τη στιγμή που έρχεται μια νέα επανάσταση όπου το εργατικό κόμμα πρέπει να εμφανιστεί όσο το δυνατό πιο ομόφωνο, όσο το δυνατό πιο αυτοτελές, αν δεν θέλει ξανά να το εκμεταλλευτεί η αστική τάξη και να το σύρει από πίσω της. Από το 1848 κιόλας, αδέρφια, σας είπαμε ότι οι γερμανοί φιλελεύθεροι αστοί θάρχονταν σε λίγο στην εξουσία και ότι τη νεοκατακτημένη εξουσία τους θα την έστρεφαν αμέσως ενάντια στους εργάτες. Είδατε πως εκπληρώθηκε αυτό. Πραγματικά ήταν οι αστοί, που ύστερα από το κίνημα του Μάρτη του 1848, κατέλαβαν αμέσως την κρατική εξουσία και χρησιμοποίησαν αυτή την εξουσία για ν' απωθήσουν αμέσως τους εργάτες, τους συμμάχους τους στον αγώνα, πίσω στην προηγούμενη κατάσταση καταπίεσης. Αν και η αστική τάξη δε μπορούσε να το πετύχει αυτό, χωρίς νάχει συνδεθεί με το φεουδαρχικό κόμμα που είχε παραμεριστεί το Μάρτη κι ακόμα χωρίς τελικά νάχει παραχωρήσει ξανά στο φεουδαρχικό αυτό απολυταρχικό κόμμα την εξουσία, ωστόσο εξασφάλισε για τον εαυτό της όρους που, χάρη στις οικονομικές δυσκολίες της κυβέρνησης, θα της παράδιναν την εξουσία μόνιμα και θα εξασφάλιζαν όλα της τα συμφέροντα, στην περίπτωση που θα μπορούσε από τώρα κιόλας το επαναστατικό κίνημα ν'

ακολουθήσει μια λεγόμενη ειρηνική εξέλιξη. Η αστική τάξη, για να εξασφαλίσει την κυριαρχία της, δε θα χρειαζόταν καν να γίνει μισητή με τη χρησιμοποίηση μέτρων βίας ενάντια στο λαό, γιατί όλα αυτά τα μέτρα βίας τα έχει πάρει κιόλας η φεουδαρχική αντεπανάσταση. Η εξέλιξη όμως δε θ' ακολουθήσει αυτή την ειρηνική πορεία. Αντίθετα, έρχεται η επανάσταση που θα την επιταχύνει, η επανάσταση που είτε θα προκληθεί από μια ανεξάρτητη εξέγερση του γαλλικού προλεταριάτου,, είτε από την εισβολή της Ιερής Συμμαχίας στην επαναστατική Βαβέλ¹.

Και το ρόλο που έπαιζαν απέναντι στο λαό οι Γερμανοί φιλελεύθεροι αστοί το 1848, αυτό τον τόσο προδοτικό ρόλο, θα τον αναλάβουν στην επερχόμενη επανάσταση οι δημοκράτες μικροαστοί, που σήμερα παίρνουν στην αντιπολίτευση την ίδια θέση που έπαιρναν οι φιλελεύθεροι αστοί πριν από το 1848. Αυτό το κόμμα, το δημοκρατικό, που είναι πολύ πιο επικίνδυνο στους εργάτες από το προηγούμενο, το φιλελεύθερο κόμμα, αποτελείται από τα τρία στοιχεία:

1. Από τα προοδευτικά τμήματα της μεγάλης αστικής τάξης, που βάζουν για σκοπό το άμεσο ολοκληρωτικό γκρέμισμα της φεουδαρχίας και της απολυταρχίας. Η ομάδα αυτή εκπροσωπείται από τους πρώην βερολινέζους συμβιβαστές, από τους αρνητές των φόρων.

2. Από τους δημοκράτες - συνταγματικούς μικροαστούς, που ο κύριος τους σκοπός στο ως τα τώρα κίνημα ήταν η αποκατάσταση ενός λίγο-πολύ δημοκρατικού ομοσπονδιακού κράτους όπως το επιδίωκαν οι εκπρόσωποί τους, οι αριστεροί της Συνέλευσης της Φρανκφούρτης και αργότερα η βουλή της Στουτγάρδης και αυτοί οι ίδιοι στην εκστρατεία για το σύνταγμα του Ράιχ.

3. Από τους ρεπουμπλικάνους μικροαστούς, που το ιδεώδες τους είναι μια γερμανική ομόσπονδη δημοκρατία του είδους της Ελβετίας, και που ονομάζουν σήμερα τον εαυτό τους κόκκινο και σοσιαλδημοκράτη, γιατί τρέφουν τον ευσεβή πόθο να καταργήσουν την πίεση του μεγάλου κεφαλαίου πάνω στο μικρό του μεγάλου αστού πάνω στο μικροαστό. ΟΙ εκπρόσωποι αυτής της ομάδας ήταν τα μέλη των δημοκρατικών συνεδρίων και επιτροπών, οι καθοδηγητές των δημοκρατικών συλλόγων, οι συντάχτες των δημοκρατικών εφημερίδων.

Όλες αυτές οι ομάδες, ύστερα από την ήττα τους, ονομάζουν τώρα τον εαυτό τους ρεπουμπλικάνο ή κόκκινο, ακριβώς όπως στη Γαλλία οι ρεπουμπλικάνοι μικροαστοί ονομάζουν τους εαυτούς τους σοσιαλιστές. Οπου βρίσκουν ακόμα ευκαιρία να επιδιώκουν την πραγματοποίηση των σκοπών τους με το συνταγματικό δρόμο, όπως στη Βυρτεμβέργη, στη Βαυαρία κλπ, πιάνονται από την ευκαιρία για να διατηρήσουν τις παλιές τους φράσεις και για ν' αποδείξουν με την πράξη, ότι δεν άλλαξαν ούτε στο παραμικρό. Κατά τα άλλα είναι αυτονόητο ότι η αλλαγή του ονόματος αυτού του κόμματος δεν αλλάζει σε τίποτα τη στάση του απέναντι στους εργάτες, μα αποδείχνει μονάχα ότι τώρα το κόμμα αυτό πρέπει ν' αντιπαραταχτεί ενάντια στην αστική τάξη που είναι ενωμένη με την απολυταρχία και ότι πρέπει να στηριχτεί στο προλεταριάτο.

Το μικροαστικό-δημοκρατικό κόμμα στη Γερμανία είναι πολύ δυνατό, δεν αγκαλιάζει μονάχα τη μεγάλη πλειοψηφία των αστών κατοίκων των πόλεων, τους μικρούς βιομήχανους εμπόρους και τους βιοτέχνες-μαστόρους, αριθμεί στην ακολουθία του τους αγρότες και το προλεταριάτο της υπαίθρου, εφόσον αυτό το τελευταίο δε βρήκε ακόμα ένα στήριγμα στο αυτοτελές προλεταριάτο των πόλεων. Η σχέση του επαναστατικού εργατικού κόμματος προς τη μικροαστική δημοκρατία είναι αυτή: πάει μαζί της ενάντια στην ομάδα που το επαναστατικό εργατικό κόμμα επιδιώκει την ανατροπή της, αντιτάσσεται στη μικροαστική δημοκρατία σ' όλα εκείνα με τα οποία η μικροαστική δημοκρατία θέλει να στεριώσει τη θέση της.

Οι δημοκράτες μικροαστοί που καθόλου δε θέλουν να ανατρέψουν ολόκληρη την κοινωνία προς το συμφέρον των επαναστατών προλετάρων, επιδιώκουν μian αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών, έτσι που η κοινωνία που υπάρχει να τους γίνει όσο το δυνατό πιο υποφερτή και βολική. Γι' αυτό ζητούν πριν απ' όλα τη μείωση των κρατικών εξόδων με τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και με τη μετατόπιση των κύριων φόρων στους γαιοκτήμονες και στους αστούς. Ζητούν ακόμα να παραμεριστεί η πίεση του μεγάλου κεφαλαίου πάνω στο μικρό με τη δημιουργία δημόσιων πιστωτικών ιδρυμάτων και με νόμους ενάντια στην τοκογλυφία, έτσι που να δοθεί σ' αυτούς και στους αγρότες η δυνατότητα να παίρνουν με ευνοϊκούς όρους προκαταβολές από το κράτος, αντί από τους καπιταλιστές. Ζητούν ακόμα την εφαρμογή των αστικών σχέσεων ιδιοκτησίας στην ύπαιθρο με την ολοκληρωτική κατάργηση του φεουδαρχισμού. Για να τα εφαρμόσουν όλα αυτά, χρειάζονται μια δημοκρατική, συνταγματική ή ρεπουμπλικάνικη κρατική

συγκρότηση, που θα δίνει την πλειοψηφία σ' αυτού και στους συμμάχους τους, τους αγρότες, και ένα δημοκρατικό καταστατικό των δήμων και των κοινοτήτων, που θα δίνει στα χέρια τους τον άμεσο έλεγχο στην κοινοτική ιδιοκτησία και μια σειρά άλλες λειτουργίες που τις εξασκούν σήμερα οι γραφειοκράτες.

Στην κυριαρχία και στη γρήγορη αύξηση του κεφαλαίου πρόκειται ν' αντιδράσουν, εν μέρει με τον περιορισμό του κληρονομικού δικαιώματος, εν μέρει με την ανάθεση όσο το δυνατό πιο πολλών εργασιών στο κράτος. Όσο για τους εργάτες είναι πριν απ' όλα βέβαιο ότι πρόκειται να παραμείνουν μισθωτοί εργάτες, όπως και πριν, μόνο που οι δημοκράτες μικροαστοί εύχονται στους εργάτες καλύτερο μισθό και μια πιο ασφαλισμένη ζωή και ελπίζουν να το πετύχουν αυτό με τη μερική απασχόλησή τους από το κράτος και με μέτρα φιλανθρωπίας, με δυο λόγια ελπίζουν να εξαγοράσουν τους εργάτες με λίγο-πολύ σκεπασμένες ελεημοσύνες και να σπάσουν την επαναστατική τους δύναμη κάνοντας προσωρινά υποφερτή την κατάστασή τους. Τις διεκδικήσεις της μικροαστικής δημοκρατίας, που συνοψίζονται εδώ, δεν τις εκπροσωπούν ταυτόχρονα όλες οι ομάδες της και μονάχα σ' ένα πολύ μικρό κύκλο ανθρώπων προβάλλονται συνολικά σαν καθορισμένος σκοπός. Όσο πιο μπροστά πάνε μερικοί άνθρωποι ή ομάδες ανθρώπων, τόσο μεγαλύτερο αριθμό από τις διεκδικήσεις αυτές θα υιοθετούν, και οι λίγοι που βλέπουν το πρόγραμμά τους σ' αυτά που αναφέραμε θα πίστευαν ότι διεκδίκησαν έτσι το ανώτατο που μπορεί να ζητήσει κανείς από την επανάσταση. Οι διεκδικήσεις αυτές όμως σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να είναι αρκετές για το κόμμα του προλεταριάτου. Ενώ οι δημοκράτες μικροαστοί θέλουν ν' αποτελειώσουν την επανάσταση όσο το δυνατό πιο γρήγορα και με την πραγματοποίηση το πολύ - πολύ των παραπάνω διεκδικήσεων, συμφέρον δικό μας και καθήκον δικό μας είναι **να κάνουμε την επανάσταση διαρκή**, ώσπου όλες οι λίγο - πολύ ιδιοχτήτριες τάξεις νάχουν απωθηθεί από την εξουσία, ώσπου νάχει κατακτηθεί η κρατική εξουσία από το προλεταριάτο, κι ώσπου η συνένωση των προλετάρων, **όχι μονάχα σε μια χώρα, αλλά σ' όλες τις κυρίαρχες χώρες του κόσμου**, να έχει προχωρήσει τόσο, που νάχει σταματήσει ο συναγωνισμός ανάμεσα στους προλετάρους αυτών των χωρών και ώσπου να συγκεντρωθούν στα χέρια των προλετάρων τουλάχιστον οι αποφασιστικές παραγωγικές δυνάμεις. Εμείς δε μπορεί ν' αποβλέπουμε στην αλλαγή της ατομικής ιδιοκτησίας, αλλά μονάχα στην εκμηδένισή της, δεν μπορεί ν' αποβλέπουμε στην απόκρυψη των ταξικών αντιθέσεων, μα στην κατάργηση των τάξεων, δε μπορεί ν' αποβλέπουμε στην καλύτερευση της σημερινής κοινωνίας, μα στην ίδρυση μιας νέας κοινωνίας. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η μικροαστική δημοκρατία στην παραπέρα εξέλιξη της επανάστασης θ' αποκτήσει στη Γερμανία για μια στιγμή την επικρατέστερη επιροή. Μπαίνει λοιπόν το ερώτημα, ποια θα είναι η στάση του προλεταριάτου και ειδικά της Ένωσης απέναντί της:

1. Όσο θα συνεχίζονται οι σημερινές συνθήκες όπου καταπιέζονται επίσης και οι μικροαστοί δημοκράτες.

2. Στον επερχόμενο επαναστατικό αγώνα που θα τους σώσει την υπεροχή.

3. Υστερα απ' αυτόν τον αγώνα, στο διάστημα της υπεροχής τους πάνω στις τάξεις που ανατράπηκαν και πάνω στο προλεταριάτο.

1. Στη σημερινή στιγμή, οι δημοκράτες μικροαστοί, που καταπιέζονται παντού, κηρύσσουν γενικά στο προλεταριάτο τη συνένωση και τη συμφιλίωση, του προσφέρουν το χέρι και τείνουν προς τη δημιουργία ενός μεγάλου κόμματος της αντιπολίτευσης που θ' αγκαλιάζει όλες τις αποχρώσεις στο δημοκρατικό κόμμα, δηλ. τείνουν να μπλέξουν τους εργάτες σε μια κομματική οργάνωση, όπου θα επικρατούν οι γενικές σοσιαλδημοκρατικές φράσεις που πίσω τους κρύβονται τα ιδιαίτερα συμφέροντα των δημοκρατών μικροαστών και όπου, για χατίρι της ποθητής ειρήνης, δε θα επιτρέπεται να προβάλλονται οι ιδιαίτερες διεκδικήσεις του προλεταριάτου. Μια τέτοια συνένωση θα κατέληγε μονάχα προς όφελός τους και θάταν ολότελα σε βάρος του προλεταριάτου. Το προλεταριάτο θα έχανε όλη την αυτοτελή και με κόπο εξαγορασμένη θέση του και θα ξανάπεφτε σε κατάσταση εξαρτήματος της επίσημης αστικής δημοκρατίας. Αυτή η συνένωση λοιπόν πρέπει να αποκρουστεί με τον πιο αποφασιστικό τρόπο. Αντί να ξεπέσουν ξανά τόσο χαμηλά, που να υπηρετούν τους αστούς δημοκράτες σαν κόρο κλακαδόρων, πρέπει οι εργάτες, και πρώτα απ' όλα η Ένωση, να επιδιώξουν να δημιουργήσουν, πλάι στους επίσημους δημοκράτες, μιαν ανεξάρτητη μυστική και ανοιχτή οργάνωση του εργατικού κόμματος. Πρέπει ακόμα την κάθε

κοινότητα να τη μετατρέψουν σε κέντρο και πυρήνα εργατικών ενώσεων όπου η θέση και τα συμφέροντα του προλεταριάτου θα συζητιούνται ανεξάρτητα από τις αστικές επιδράσεις. Πόσο λίγο παίρνουν στα σοβαρά οι αστοί δημοκράτες μια συμμαχία, μέσα στην οποία οι προλετάριοι θα στέκονται στο πλάι τους με την ίδια εξουσία και με ίσα δικαιώματα, το δείχνουν λ.χ., οι δημοκράτες του Μπρεσλάου, που στο όργανό τους, τη "Νέα Εφημερίδα του Οντερ"² κατατρέχουν με τη μεγαλύτερη λύσσα τους ανεξάρτητα οργανωμένους εργάτες που τους τιτλοφορούν σοσιαλιστές. Για την περίπτωση της πάλης ενάντια σ' έναν κοινό αντίπαλο δεν χρειάζεται καμιά ιδιαίτερη συνένωση. Όταν χρειαστεί να καταπολεμηθεί άμεσα ένας τέτοιος αντίπαλος, συμπίπτουν τα συμφέροντα και των δυο κομμάτων για τη στιγμή αυτή, κι όπως γινόταν ως τώρα θ' αποκατασταθεί και στο μέλλον αυτή η σύνδεση που είναι υπολογισμένη μονάχα για τη στιγμή αυτή. Είναι αυτονόητο ότι στις μελλοντικές αιματηρές συγκρούσεις, καθώς και μόλις τις προηγούμενες, κυρίως οι εργάτες θα υποχρεωθούν να καταχτήσουν τη νίκη με το θάρρος τους, με την αποφασιστικότητά τους και με την αυτοθυσία τους. Κι όπως γινόταν ως τα τώρα, και στον αγώνα αυτόν οι μικροαστοί σα μάζα θα αφεθούν για όσο μπορεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα δισταχτικά, αναποφάσιστα, παθητικά, για να σφετεριστούν ύστερα, μόλις θάχει κριθεί ο αγώνας, τη νίκη, για να ζητήσουν από τους εργάτες να ησυχάσουν και να γυρίσουν στα σπίτια τους, στη δουλειά τους, για να προλάβουν τις λεγόμενες ακρότητες και για ν' αποκλείσουν το προλεταριάτο από τους καρπούς της νίκης. Δεν είναι στο χέρι των εργατών να εμποδίσουν τους μικροαστούς δημοκράτες να το κάνουν αυτό, είναι όμως στο χέρι τους να τους δυσκολέψουν την επικράτηση πάνω στο ένοπλο προλεταριάτο και να τους υπαγορεύσουν τέτοιους όρους, που η κυριαρχία των αστών δημοκρατών να περικλείνει από τα πριν το σπέρμα του αφανισμού της και να διευκολύνει σημαντικά τον παραμερισμό της κυριαρχίας των αστών δημοκρατών από την κυριαρχία του προλεταριάτου.

Οι εργάτες, πριν απ' όλα, πρέπει στο διάστημα της σύγκρουσης, κι αμέσως ύστερα από τον αγώνα, να αντιδράσουν όσο το δυνατό περισσότερο στον αστικό κατευνασμό και ν' αναγκάσουν τους δημοκράτες να πραγματοποιήσουν τις σημερινές τρομοκρατικές απειλές τους. Πρέπει να δουλέψουν έτσι που να μην κατασταλεί ξανά, αμέσως μετά τη νίκη, ο άμεσος επαναστατικός αναβρασμός. Αντίθετα, πρέπει να τον διατηρήσουν όσο το δυνατόν πιο πολύ. Όχι μόνο δεν πρέπει ν' αντιδράσουν στις λεγόμενες ακρότητες, στα παραδείγματα της λαϊκής εκδίκησης ενάντια σε μισητά πρόσωπα ή δημόσια κτίρια, με τα οποία συνδέονται μόνο μισητές αναμνήσεις, όχι μόνο πρέπει ν' ανέχονται αυτά τα παραδείγματα, μα πρέπει να πάρουν οι ίδιοι στα χέρια τους την καθοδήγησή τους

Στο διάστημα του αγώνα και ύστερα απ' τον αγώνα πρέπει οι εργάτες, πλάι στις διεκδικήσεις των αστών δημοκρατών, να θέτουν σε κάθε ευκαιρία τις δικές τους διεκδικήσεις. Πρέπει να ζητήσουν εγγυήσεις για τους εργάτες, μόλις οι δημοκράτες αστοί ετοιμάζονται να πάρουν την κυβέρνηση στα χέρια τους. Πρέπει εν ανάγκη να αποσπάσουν με τη βία αυτές τις εγγυήσεις και γενικά να φροντίσουν ν' αναλάβουν οι νέοι κυβερνήτες την υποχρέωση να κάνουν όλες τις δυνατές παραχωρήσεις και υποσχέσεις, πράγμα που αποτελεί το πιό σίγουρο μέσο για να τους εκθέσουν. Γενικά, πρέπει με κάθε τρόπο να συγκρατήσουν όσο μπορούν τη μέθη της νίκης και τον ενθουσιασμό για τη νέα κατάσταση που σημειώνεται ύστερα από κάθε νικηφόρο αγώνα των πεζοδρομίων, με την ήρεμη και ψύχραιμη αντίληψη της κατάστασης και με την απροκάλυπτη δυσπιστία απέναντι στη νέα κυβέρνηση. Πρέπει, πλάι στις νέες επίσημες κυβερνήσεις, να εγκαθιστούν ταυτόχρονα δικές τους επαναστατικές εργατικές κυβερνήσεις, είτε με τη μορφή κοινοτικών διοικήσεων, κοινοτικών συμβουλίων, είτε με τη μορφή εργατικών λεσχών ή εργατικών επιτροπών, έτσι που οι αστικές δημοκρατικές κυβερνήσεις να χάσουν αμέσως όχι μονάχα το στήριγμά τους στους εργάτες, μα να αισθάνονται απ' τα πριν ακόμα ότι παρακολουθούνται και απειλούνται από εξουσίες που πίσω τους στέκεται όλη η μάζα των εργατών. Με μια λέξη: από την πρώτη στιγμή της νίκης, πρέπει η δυσπιστία τους να κατευθύνεται όχι πια ενάντια στο ως τα τώρα αντιδραστικό κόμμα, αλλά ενάντια στους ως τότε συμμάχους τους, ενάντια στο κόμμα που θέλει να εκμεταλλευθεί μονάχο του την κοινή νίκη.

2. Για να μπορέσουν όμως οι εργάτες να αντιταχθούν δραστήρια κι απειλητικά στο κόμμα

αυτό, που η προδοσία του σε βάρος των εργατών θ' αρχίσει από την πρώτη ώρα της νίκης, πρέπει να είναι οπλισμένοι και οργανωμένοι. Ο εξοπλισμός ολόκληρου του προλεταριάτου με τουφέκια, με καραμπίνες, με κανόνια και πυρομαχικά πρέπει να πραγματοποιηθεί αμέσως, πρέπει να αντιδράσουμε στο ξαναζωντάνεμα της παλιάς αστικής πολιτοφυλακής που στρεφόταν ενάντια στους εργάτες. Εκεί όμως όπου δεν θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί αυτό, πρέπει οι εργάτες να προσπαθήσουν να οργανωθούν ανεξάρτητα σαν προλεταριακή φρουρά, με αρχηγούς εκλεγμένους απ' τους ίδιους και με δικά τους, από τους ίδιους εκλεγμένα επιτελεία, και να μουν κάτω από τις διαταγές όχι της κρατικής εξουσίας, αλλά των επαναστατικών δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων που θάχουν επιβάλει οι εργάτες. Εκεί όπου θ' απασχολούνται εργάτες για λογαριασμό του κράτους, πρέπει να επιβάλλουν τον εξοπλισμό τους και την οργάνωσή τους σε ένα ιδιαίτερο σώμα με αρχηγούς εκλεγμένους από τους ίδιους ή σαν τμήμα της προλεταριακής φρουράς. Τα όπλα και τα πυρομαχικά δεν πρέπει με κανένα πρόσχημα να παραδοθούν και στην ανάγκη κάθε προσπάθεια αφοπλισμού θα πρέπει να ματαιωθεί με τη βία. Εκμηδένιση της επιρροής των αστών δημοκρατών στους εργάτες, άμεση, ανεξάρτητη και ένοπλη οργάνωση των εργατών και επιβολή τέτοιων όρων που να δυσκολεύουν και να εκθέτουν όσο μπορεί πιο πολύ την προσωρινή αναπόφευκτη κυριαρχία της αστικής δημοκρατίας, αυτά είναι τα κύρια σημεία, που θα πρέπει νάχει υπόψη του το προλεταριάτο και επομένως και η Ένωση στο διάστημα της επερχόμενης εξέγερσης και ύστερα απ' αυτήν.

3. Μόλις θάχουν κάπως στερεωθεί οι νέες κυβερνήσεις, θ' αρχίσουν αμέσως τον αγώνα τους ενάντια στους εργάτες. Για να μπορέσουμε εδώ να αντιμετωπίσουμε γερά τους δημοκράτες μικροαστούς, χρειάζεται πριν απ' όλα οι εργάτες να είναι οργανωμένοι και συγκεντρωμένοι σε λέσχες. Ύστερα από την ανατροπή αυτών των κυβερνήσεων και μόλις αυτό γίνει οπωσδήποτε δυνατό, η Κεντρική Επιτροπή θα πάει στη Γερμανία, θα συγκαλέσει αμέσως ένα συνέδριο και θα υποβάλει σ' αυτό τις απαραίτητες προτάσεις για τη συγκέντρωση των εργατικών λεσχών κάτω από μια διεύθυνση που θάναυ εγκατεστημένη στην κύρια έδρα του κινήματος. Η γρήγορη οργάνωση, τουλάχιστον μιας επαρχιακής σύνδεσης των εργατικών λεσχών, αποτελεί έναν από τους πιο σπουδαίους παράγοντες για το δυνάμωμα και την εξέλιξη του εργατικού κόμματος. Η άμεση συνέπεια της ανατροπής των σημερινών κυβερνήσεων θα είναι η εκλογή μιας εθνικής αντιπροσωπείας. Το προλεταριάτο πρέπει εδώ να φροντίσει:

I. Με κανένα πρόσχημα και με κανενός είδους μηχανορραφίες των τοπικών αρχών και των κυβερνητικών επιτρόπων να μην αποκλειστεί από τις εκλογές ένας αριθμός από εργάτες.

II. Να μουν παντού, πλάι στους αστούς δημοκράτες υποψηφίους, εργάτες υποψήφιοι, που θα πρέπει, όσο αυτό είναι δυνατό, να προέρχονται από μέλη της Ένωσης και που η εκλογή τους θα πρέπει να επιδιωχθεί με όλα τα δυνατά μέσα. Ακόμα και κει όπου δεν υπάρχει καμιά προοπτική για την εκλογή τους, πρέπει οι εργάτες να εκθέσουν τους υποψηφίους τους, για να διατηρήσουν την αυτοτέλειά τους, για να μετρήσουν τις δυνάμεις τους, για να παρουσιάσουν στο κοινό την επαναστατική τους θέση και τις κομματικές τους απόψεις. Εδώ δεν πρέπει να γελαστούν από τα λόγια των δημοκρατών, ότι λ.χ. διασπών έτσι το δημοκρατικό κίνημα και προσφέρουν στην αντίδραση την ευκαιρία να νικήσει. Όλα αυτά τα λόγια επιδιώκουν τελικά ένα πράγμα, να εξαπατήσουν το προλεταριάτο. Η πρόοδος που θα πραγματοποιήσει το προλεταριακό κόμμα με μια τέτοια ανεξάρτητη εμφάνιση θα είναι απέραντα πιο σπουδαία από τη ζημιά που θα μπορούσε να προκαλέσει η παρουσία στην αντιπροσωπεία μερικών αντιδραστικών. Αν από την αρχή η δημοκρατία εκδηλωθεί αποφασιστικά και τρομοκρατικά ενάντια στην αντίδραση, τότε η επιρροή της αντίδρασης στις εκλογές θάχει απ' τα πριν κιάλας εκμηδενιστεί.

Το πρώτο σημείο στο οποίο οι αστοί δημοκράτες θάρθουν σε σύγκρουση με τους εργάτες θα είναι η κατάργηση της φεουδαρχίας. Όπως στην πρώτη Γαλλική Επανάσταση, οι μικροαστοί θα δώσουν τις φεουδαρχικές γαίες σαν ελεύθερη ιδιοκτησία στους αγρότες, δηλαδή θα αφήσουν να υπάρχει το αγροτικό προλεταριάτο και θα θελήσουν να σχηματίσουν μια μικροαστική αγροτική τάξη που θα διαγράψει τον ίδιο κύκλο της φτώχειας και της καταχρέωσης, μέσα στον οποίο κινείται σήμερα ακόμα ο Γάλλος αγρότης.

Οι εργάτες πρέπει ν' αντιταχθούν σ' αυτό το σχέδιο για το συμφέρον του αγροτικού προλεταριάτου και για το δικό τους συμφέρον. Πρέπει να ζητήσουν η κατασχεμένη φεουδαρχική

ιδιοκτησία να παραμείνει περιουσία του κράτους και να χρησιμοποιηθεί για εργατικούς αποικισμούς που το οργανωμένο αγροτικό προλεταριάτο θα τους καλλιεργεί με όλα τα πλεονεκτήματα της μεγάλης γεωργίας. Έτσι, μέσα στις κλονιζόμενες αστικές σχέσεις ιδιοκτησίας η αρχή της κοινής ιδιοκτησίας θα αποκτήσει μια γερή βάση. Όπως οι δημοκράτες συνδέονται με τους αγρότες έτσι πρέπει και οι εργάτες να συνδεθούν με το αγροτικό προλεταριάτο. Ακόμα, οι δημοκράτες, είτε θα επιδιώξουν απευθείας την ομοσπονδιακή δημοκρατία, είτε, αν δεν μπορούν να αποφύγουν τη μια και αδιαίρετη δημοκρατία, θα προσπαθήσουν να παραλύσουν την κεντρική κυβέρνηση με όσο το δυνατό μεγαλύτερη αυτοτέλεια και ανεξαρτησία των κοινοτήτων και των επαρχιών. Οι εργάτες, μπρος σ' αυτό το σχέδιο πρέπει να επιδιώξουν όχι μονάχα μια και αδιαίρετη Γερμανική δημοκρατία, μα και μέσα σ' αυτήν πρέπει να επιδιώξουν την αποφασιστική συγκέντρωση της εξουσίας στα χέρια των κρατικών αρχών. Δεν πρέπει να παραπλανηθούν από τη φλυαρία για ελευθερία των κοινοτήτων, για αυτοδιοίκηση κλπ. Σε μια χώρα σαν τη Γερμανία, όπου μένουν ακόμα για να παραμεριστούν τόσο πολλά υπολείμματα του Μεσαίωνα, όπου πρέπει να σπάσει τόση πολλή τοπική κι επαρχιακή ιδιοτροπία, δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να γίνει ανεκτό το κάθε χωριό ή κάθε πόλη ή κάθε επαρχία να βάζει και από ένα νέο εμπόδιο στο δρόμο της επαναστατικής δράσης, που σ' όλη της τη δύναμη μπορεί να ξεκινά μονάχα από το κέντρο. Δεν μπορεί να γίνει ανεκτό να επαναληφθεί η σημερινή κατάσταση, όπου οι Γερμανοί είναι υποχρεωμένοι για μια και την αυτή πρόοδο να χτυπιούνται χωριστά σε κάθε πόλη, σε κάθε επαρχία. Λιγότερο απ' όλα μπορεί να γίνει ανεκτή η διαιώνιση, με το λεγόμενο ελεύθερο καθεστώς των κοινοτήτων, μιας μορφής ιδιοκτησίας, της κοινοτικής ιδιοκτησίας, που βρίσκεται ακόμα πιο πίσω κι από τη σύγχρονη ατομική ιδιοκτησία και που παντού διαλύεται αναγκαστικά μέσα σ' αυτή. Δεν μπορεί να γίνει ανεκτή η διαιώνιση της κοινοτικής ιδιοκτησίας και οι διχόνοιες ανάμεσα σε φτωχές και πλούσιες κοινότητες που προκαλούνται απ' αυτήν, καθώς και η διαιώνιση της κοινοτικής ιθαγένειας που υπάρχει πλάι στην κρατική ιθαγένεια και που έχει οχληρές συνέπειες σε βάρος των εργατών. Όπως στη Γαλλία του 1793, το καθήκον του πραγματικού επαναστατικού κόμματος στη Γερμανία είναι σήμερα η πραγματοποίηση της πιο αυστηρής συγκέντρωσης³.

Είδαμε ότι στο κείμενο που θ' ακολουθήσει άμεσα, θάρθουν οι δημοκράτες στην εξουσία, ότι θα υποχρεωθούν να προτείνουν λίγο-πολύ σοσιαλιστικά μέτρα. Θα ρωτήσει κανείς: τί μέτρα θα αντιπροτείνουν οι εργάτες; Οι εργάτες φυσικά δεν μπορούν στην αρχή ακόμα του κινήματος να προτείνουν άμεσα κομμουνιστικά μέτρα. Μπορούν όμως:

1. Να εξαναγκάσουν τους δημοκράτες να επέμβουν από πολλές πλευρές στο ίσαμε τότε κοινωνικό καθεστώς, να διαταράξουν την κανονική του πορεία και να εκτεθούν μόνοι τους. Μπορούν να τους εξαναγκάσουν επίσης να συγκεντρώσουν στα χέρια του κράτους όσο το δυνατόν περισσότερες παραγωγικές δυνάμεις, μέσα μεταφοράς, εργοστάσια, σιδηροδρόμους κλπ.

2. Πρέπει να εξωθούν ως το έπακρο τις προτάσεις των δημοκρατών, που οπωσδήποτε δεν θα εκδηλωθούν επαναστατικά, αλλά ρεφορμιστικά και να τις μετατρέψουν σε άμεσες επιθέσεις ενάντια στην ατομική ιδιοκτησία. Έτσι λογουχάρη αν οι μικροαστοί προτείνουν να εξαγοραστούν οι σιδηρόδρομοι και τα εργοστάσια, τότε οι εργάτες πρέπει να απαιτήσουν αυτοί οι σιδηρόδρομοι και τα εργοστάσια να κατασχεθούν απλούστατα από το κράτος, χωρίς να δοθεί καμιά αποζημίωση στους ιδιοκτήτες αντιδραστικούς. Αν οι δημοκράτες προτείνουν αναλογική φορολογία, οι εργάτες θα ζητήσουν προοδευτική. Κι αν ακόμα οι δημοκράτες προτείνουν μέτρια προοδευτική φορολογία, τότε οι εργάτες θα επιμείνουν σε μια φορολογία που τα ποσοστά της θα ανεβαίνουν τόσο γρήγορα, που το μεγάλο κεφάλαιο θα καταστραφεί μ' αυτήν. Αν οι δημοκράτες ζητούν τη ρύθμιση των κρατικών χρεών, τότε οι εργάτες θα ζητούν να κηρυχτεί το κράτος σε κατάσταση χρεοκοπίας. Οι διεκδικήσεις των εργατών θα πρέπει λοιπόν παντού να προσαρμοστούν σύμφωνα με τις παραχωρήσεις και τα μέτρα των δημοκρατών.

Αν οι Γερμανοί εργάτες δεν μπορούν να κυριαρχήσουν και να επιβάλουν τα ταξικά τους συμφέροντα, χωρίς να περάσουν από μια μακρόχρονη επαναστατική εξέλιξη, έχουν ωστόσο τούτη τη φορά τη βεβαιότητα ότι η πρώτη πράξη αυτού του μελλούμενου επαναστατικού δράματος συμπίπτει με την άμεση νίκη της δικής τους τάξης στη Γαλλία και έτσι θα επιταχυνθεί πολύ.

Μα οι ίδιοι θα συντελέσουν περισσότερο απ' όλα στην τελική νίκη τους, όταν

ξεκαθαρίσουν στον εαυτό τους τα ταξικά τους συμφέροντα, όταν πάρουν την αυτοτελή κομματική τους θέση όσο μπορεί πιο γρήγορα, όταν δεν παρασυρθούν ούτε στιγμή από τα υποκριτικά λόγια των δημοκρατών μικροαστών και όταν δεν ξεφύγουν από το δρόμο της ανεξάρτητης οργάνωσης του κόμματος του προλεταριάτου. Η πολεμική τους κραυγή πρέπει να είναι: ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.

Λονδίνο, Μάρτης του 1850.

1 σ.. σ. Με την έκφραση "επαναστατική Βαβέλ" εννοούσαν το Παρίσι, που από τον καιρό της γαλλικής αστικής επανάστασης στα τέλη του 18ου αιώνα θεωρούνταν εστία της επανάστασης.

2 Εφημερίδα που έβγαινε στο Μπρέσλαου στα 1849-1855.

3 [Παρατήρηση του Ενγκελς στην έκδοση του 1885] Πρέπει σήμερα να υπενθυμίσουμε ότι το εδάφιο αυτό στηρίζεται πάνω σε μια παρεξήγηση. Τότε - χάρη στους βοναπαρτικούς και φιλελεύθερους πλαστογράφους της Ιστορίας - θεωρούσαν βέβαιο ότι η Γαλλική συγκεντρωμένη διοικητική μηχανή είχε εισαχθεί από την μεγάλη επανάσταση και ότι μάλιστα την χρησιμοποίησε η Συμβατική σαν απαραίτητο και αποφασιστικό όπλο για την κατανίκηση της βασιλικής και ομοσπονδιακής αντίδρασης και του εξωτερικού εχθρού. Σήμερα όμως είναι γνωστό γεγονός ότι σ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης ως τις 18 Μπρυμαίρ, στη διοίκηση των νομών, των διαμερισμάτων και των κοινοτήτων υπήρχαν αρχές εκλεγμένες από τους διοικούμενους, που δρούσαν απόλυτα ελεύθερα μέσα στα πλαίσια των γενικών κρατικών νόμων. Είναι γνωστό ότι αυτή η επαρχιακή και τοπική αυτοδιοίκηση, που είναι όμοια με την Αμερικάνικη, έγινε ίσα-ίσα ο πιο ισχυρός μοχλός της επανάστασης και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που ο Ναπολέων αμέσως ύστερα από το πραξικόπημα του της 18ης Μπρυμαίρ βιάστηκε να την αντικαταστήσει με το καθεστώς των νομών, που υπάρχει ακόμα, και που ήταν επομένως από την αρχή καθαρά όργανο της αντίδρασης. Όσο λίγο όμως η τοπική και επαρχιακή αυτοδιοίκηση αντιφάσκει στην πολιτική και εθνική συγκέντρωση, άλλο τόσο πιο λίγο συνδέεται αναγκαστικά με το στενοκέφαλο καντονικό ή κοινοτικό εγωισμό που τον συναντάμε τόσο αηδιαστικό στην Ελβετία και που όλοι οι Νοτιογερμανοί ομοσπονδιακοί ρεπουμπλικάνοι θέλαν να τον καθιερώσουν το 1849 σαν κανόνα στη Γερμανία.

Καρλ Μαρξ

Γράμμα του Μαρξ στον J. Weydemeyer

(Πάλη των τάξεων και Δικτατορία του Προλεταριάτου)

Λονδίνο, 5 Μαρτίου 1852

Αγαπητέ μου Weymy [J. Weydemeyer],

Φοβάμαι ότι έγινε κάποια σύγχυση, γιατί having misunderstood the last letter (μη έχοντας καταλάβει το τελευταίο σου γράμμα), ανέγραψα στα δυο μου τελευταία γράμματα μίαν ανακριβή διεύθυνση: «Office of the Revolution, 7, Chamberstreet, Box (κουτί) 1817».

Η σύγχυση προέρχεται απ' αυτή την ιερή «box 1817», παίρνοντας υπ' όψη ότι μου είχες γράψει ότι πρέπει να προσθέσω αυτή τη διευκρίνιση: «Στην παλιά διεύθυνση», χωρίς να υποδειχνεται αν πρόκειται για την πρώτη ή για τη δεύτερη. Ελπίζω ωστόσο ότι η υπόθεση θα έχει ξεκαθαριστεί προτού φτάσει αυτό το γράμμα, και τόσο περισσότερο όσο η επιστολή της τελευταίας Παρασκευής περιείχε το πολύ ογκώδες κεφάλαιο του έργου μου*. Αυτή τη βδομάδα δε μπόρεσα να τελειώσω το έκτο και τελευταίο κεφάλαιο... Αν η εφημερίδα σου έχει ήδη ξαναρχίσει να εκδίδεται, αυτή η αργοπορία δε θα προκαλέσει την παραμικρή καθυστέρηση γιατί και χωρίς αυτό το κεφάλαιο έχεις υλικό περισσότερο απ' όσο χρειάζεσαι...

Το άρθρο σου ενάντια στον Heinzen, που ο Ένγκελς δυστυχώς μου το έστειλε πολύ αργά, είναι πολύ καλό, σύγχρονα βίαιο και λεπτό, ακριβώς αυτό που χρειάζεται για μίαν αληθινή πολεμική. Το έδειξα στον E. Jones κι εσωκλείω εδώ την επιστολή που σου απευθύνει για να δημοσιευτεί. Έχοντας όμως για δοσμένο ότι ο Jones γράφει κατά τρόπο απόλυτα αδιάβαστο, με συντομεύσεις, και καθώς υποπτεύομαι ότι δεν έγινες ακόμα ένας out-and-out (πέρα για πέρα) τέλειος Βρετανός, επισυνάπτω στο πρωτότυπο ένα αντίγραφο γραμμένο απ' τη γυναίκα μου καθώς και τη γερμανική του μετάφραση, για να μπορέσεις να δημοσιεύσεις σύγχρονα το πρωτότυπο και τη μετάφραση. Μπορείς ακόμα να προσθέσεις αυτό το σημείωμα στο γράμμα του Jones: για ό,τι αφορά τον George Julian Harney, που είναι επίσης μια αυθεντία για τον κ. Heinzen, και που δημοσίευσε στην Red Republican του την αγγλική μετάφραση του Κομμουνιστικού μας Μανιφέστου με τη μνεία ότι είναι «the most revolutionary document ever given to the world» (το πιο επαναστατικό ντοκουμέντο που εκδόθηκε ποτέ), και που μετάφρασε στην Democratic Review του, τους αγροίκους αστεϊσμούς που «ανασκευάστηκαν» απ' τον Heinzen – τα άρθρα μου πάνω στη Γαλλική επανάσταση** της Revue der Neuen Rheinischen Zeitung. Σ' ένα άρθρο για τον Luis Blanc αναφέρεται σ' αυτά τα άρθρα σα ν' αποτελούν μίαν «αψευδή κριτική» των γαλλικών γεγονότων. Είναι αλήθεια ότι στην Αγγλία δεν είναι απαραίτητο ν' αναφέρεται κανείς αποκλειστικά σ' εκείνους της «άκρας αριστεράς». Εδώ, όταν ένα μέλος του Κοινοβουλίου γίνεται υπουργός, πρέπει να ξαναεκλεγεί και βλέπουμε τον Ντισραέλι, το νέο καγκελάριο-λόρδο του Θησαυροφυλακίου να γράφει d.d. (de dato) την 1η Μαρτίου στους εκλογείς του:

«Θα προσπαθήσουμε να θέσουμε ένα τέρμα σ' αυτήν την πάλη των τάξεων που όλα αυτά τα χρόνια είχε μια τόσο αξιοθρήνητη επίδραση στην ευημερία του βασιλείου μας».

Σχετικά με αυτό το θέμα οι Τάιμς της 2 Μαρτίου παρατηρούν: «Αν υπάρχει κάτι στη χώρα μας που μπορεί να διαιρέσει τις τάξεις ως ένα σημείο που η επανασυμφιλίωση να είναι αδύνατη και που δε θα υπάρχει πια η δυνατότητα μιας δίκαιης και έντιμης ειρήνης, είναι οι εισαγωγικοί δασμοί στο ψωμί».

Και για να μη φανταστεί ένα αμόρφωτο πρόσωπο της κατηγορίας του Heinzen ότι οι αριστοκράτες είναι υπέρ και οι αστοί εναντίον του νόμου για το ψωμί, αφού οι πρώτοι αγωνίζονται υπέρ του μονοπωλίου και οι δεύτεροι υπέρ της ελευθερίας –γιατί για έναν ενάρετο φιλισταίο οι αντιθέσεις δεν υπάρχουν παρά μονάχα κάτω απ' αυτή την ιδεολογική μορφή– πρέπει να σημειώσουμε ότι στον 18ο αιώνα οι αριστοκράτες της Αγγλίας ήσαν υπέρ της «ελευθερίας» (του εμπορίου) και οι αστοί υπέρ του «μονοπωλίου», μ' άλλα λόγια ότι κατείχαν μια θέση όμοια μ' εκείνην που οι δυο αυτές τάξεις κατέχουν τώρα «στην Πρωσία απέναντι στους νόμους για το ψωμί». Η Neue Preussische Zeitung είναι ο θερμότερος freetrader (οπαδός της ελεύθερης ανταλλαγής). Τέλος, αν ήμουν ο εαυτός σου, θα παρατηρούσα στους κ.κ. δημοκράτες en generale (γενικά) ότι θα κάνουν καλύτερα να εξοικειωθούν οι ίδιοι με την αστική φιλολογία πριν επιτρέψουν

στον εαυτό τους να γαυγίζουν ενάντια σ' εκείνο που είναι ακριβώς το αντίθετο. Θα έπρεπε π.χ. αυτοί οι κύριοι να μελετήσουν τα έργα των Thierry, Guizot, John Wade κ.λπ., και κάπως να φωτισθούν σχετικά με «την ιστορία των τάξεων» στο παρελθόν. Θα έπρεπε να εξοικειωθούν με τα στοιχεία της πολιτικής οικονομίας, προτού να έχουν την αξίωση να επιδοθούν στην κριτική της πολιτικής οικονομίας. Αρκεί π.χ. ν' ανοίξεις το μεγάλο έργο του Ρικάρντο*** για να πέσεις, απ' την πρώτη κιόλας σελίδα, στις γραμμές με τις οποίες αρχίζει ο πρόλογος: The produce of the earth—all that is derived from its surface by the united application of labour, machinery and capital, is divided among three classes of the community; namely, the proprietor of the land, the owner of the stock or capital necessary for its cultivation, and the labourers by whose industry it is cultivated».

(Το προϊόν της γης—όλο το κέρδος που μπορεί ν' αποσπαστεί απ' την επιφάνειά της με τη συντονισμένη εφαρμογή της εργασίας, των μηχανών και του κεφαλαίου— μοιράζεται ανάμεσα σε τρεις τάξεις της κοινωνίας, δηλαδή: τον ιδιοκτήτη του εδάφους, τον κάτοχο των κεφαλαίων που απαιτεί η καλλιέργειά του και τους εργάτες που, με την τέχνη τους, καλλιεργούν αυτό το έδαφος).

Σε ποίο βαθμό η αστική κοινωνία στις Ενωμένες Πολιτείες στερείται ακόμα της αναγκαίας ωριμότητας για να καταστήσει την πάλη των τάξεων αισθητή και κατανοητή είναι αυτό που αποδειχνει κατά το φαινότερο τρόπο ο C.H. Garey**** (απ' τη Φιλαδέλφεια), ο μόνος σημαντικός οικονομολόγος της Αμερικής του Βορρά. Επιτίθεται ενάντια τον Ρικάρντο—τον κλασικό αντιπρόσωπο (εκφραστή) της αστικής τάξης και τον πιο στωικό αντίπαλο του προλεταριάτου— σα σ' έναν άνθρωπο που τα έργα του θα χρησίμευαν σαν οπλοστάσιο στους αναρχικούς, στους σοσιαλιστές και σ' όλους τους εχθρούς της αστικής κοινωνίας. Και δεν επιτιμά μονάχα αυτόν, μ' ακόμα τους Malthus, Mill, Say, Torrens, Wakefield, Mac Culloch, Sencor, Whately, R. Jones κ.λπ., όλους αυτούς τυς αρχηγούς της οικονομικής επιστήμης στην Ευρώπη, που τους κατηγορεί ότι διαιρούν την κοινωνία και προετοιμάζουν τον εμφυλιο πόλεμο με το ν' αποδείχνουν ότι οι οικονομικές βάσεις των διαφόρων κοινωνικών τάξεων δεν μπορούν παρά να προκαλούν μεταξύ τους ένα αναγκαίο και συνεχώς αναπτυσσόμενο ανταγωνισμό. Προσπαθεί να τους ανασκευάσει, όχι ασφαλώς όπως αυτός ο ηλίθιος d' Heinzen συνδέοντας την ύπαρξη των τάξεων με την ύπαρξη των πολιτικών προνομίων και των μονοπωλίων, μα προσπαθώντας ν' αναπτύξει ότι οι οικονομικές συνθήκες: πρόσοδος (έγγειος ιδιοκτησία), κέρδος (κεφάλαιο) και μισθός (μισθωτή εργασία), μακριά απ' του ν' αποτελούν προϋποθέσεις πάλης και ανταγωνισμού, αποτελούν περισσότερο προϋποθέσεις συνένωσης και αρμονίας. Φυσικά, το μόνο που κατορθώνει ν' αποδείξει είναι ότι οι σχέσεις των Ενωμένων Πολιτειών «που ακόμα είναι ανεπαρκώς αναπτυγμένες» αντιπροσωπεύουν στα μάτια του «κανονικές σχέσεις».

Τώρα, για ό,τι με αφορά, δεν ανήκει σ' εμένα η τιμή ότι ανακάλυψα την ύπαρξη των τάξεων στη σύγχρονη κοινωνία, όπως και την πάλη που διεξάγουν ανάμεσά τους. Πολύ πριν από μένα αστοί ιστορικοί είχαν εκθέσει την ιστορική ανέλιξη αυτής της πάλης των τάξεων και αστοί οικονομολόγοι είχαν περιγράψει την οικονομική της ανατομία. Το νέο που έφερα είναι: 1ο ότι απόδειξα ότι η ύπαρξη των τάξεων είναι συνδεδεμένη με καθορισμένες ιστορικές φάσεις της ανάπτυξης της παραγωγής. 2ο ότι η πάλη των τάξεων οδηγεί αναγκαστικά στη δικτατορία του προλεταριάτου. 3ο ότι η ίδια αυτή δικτατορία δεν αντιπροσωπεύει παρά μια μετάβαση προς την κατάργηση όλων των τάξεων και προς μια κοινωνία χωρίς τάξεις.

Αμόρφωτοι ηλίθιοι, όπως Heinzen, που δεν αρνούνται μονάχα την πάλη των τάξεων, μα και την ίδια την ύπαρξή τους ακόμα, δείχνουν μονάχα ότι παρά το ματωμένο τους σάλιο, παρά τα τσιρίγματά τους που θέλουν να τα περάσουν γι' ανθρωπιστικές δηλώσεις, θεωρούν τις κοινωνικές συνθήκες ανάμεσα στις οποίες η αστική τάξη εξασφαλίζει την κυριαρχία της, για το έσχατο αποτέλεσμα, για την τελευταία λέξη της ιστορίας. Αποδείχνουν ότι δεν είναι παρά οι υπηρέτες της αστικής τάξης, δουλοπρέπεια τόσο πιο αποκρουστική όσο λιγότερο καταλαβαίνουν αυτοί οι ηλίθιοι, το παροδικό μεγαλείο και την αναγκαιότητα αυτού του ίδιου του αστικού καθεστώτος...

Απ' τις προηγούμενες παρατηρήσεις μου, μπορείς να διαλέξεις ό,τι κρίνεις καλό. Άλλωστε ο Heinzen μας δάνεισε τη «συγκεντροποίηση» σ' αντικατάσταση της «ομοσπονδιακής του δημοκρατίας». Την εποχή που οι ταξικές αντιλήψεις που διαδίδουμε σήμερα θα έχουν γίνει κοινές, ένα απλό συνηθισμένο εργαλείο για «μέση ανθρώπινη διανοητικότητα», τότε αυτός ο ηλίθιος θα τις κηρύξει σαν το πιο μοντέρνο προϊόν «της δικής του πολυμάθειας» και θ' αρχίσει να ουρλιάζει

ενάντια στην κατοπινή τους ανάπτυξη από μας. Κατά τον ίδιο τρόπο, στηριζόμενος αποκλειστικά στη «δική του πολυμάθεια», ο Heinezen πολεμούσε τη φιλοσοφία του Χέγκελ όσο αυτή η τελευταία ήταν προοδευτική. Να τον όμως τώρα που τρέφεται απ' αυτά τα ψίχουλα τα πολύ λίγο ορεκτικά που τα έφτυσε ο Ruge, γιατί δε μπόρεσε να τα χωνέψει.

Σου αποστέλλω εσώκλειστα το τέλος της ουγγρικής αλληλογραφίας. Αν το φύλλο σου εκδίδεται ακόμα, κοίταξε να τη χρησιμοποιήσεις, τόσο περισσότερο που ο Szemere, πρώην πρωθυπουργός της Ουγγαρίας, μου υποσχέθηκε να γράψει για σένα απ' το Παρίσι ένα αναλυτικό άρθρο, που θα είχε και την υπογραφή του.

Αν η εφημερίδα σου επανέλαβε την έκδοσή της, στείλε μου το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό αντιτύπων για να την κάνω όσο το δυνατό πιο γνωστή.

Δικός σου

Κ. Μαρξ

ⁱ Το Γράμμα του Μαρξ στον J. Weydemeyer Στη Νέα Υόρκη

Καρλ Μαρξ

Τι είναι η Διεθνής

Ερώτηση: *Ο κόσμος, όπως φαίνεται, έχει άσχημη εικόνα για το τι είναι η Διεθνής. Τρέφουν προς αυτήν ένα ισχυρό μίσος, αλλά τους είναι δύσκολο να καταφέρουν να εξηγήσουν τι ακριβώς μισούν. Ορισμένοι άνθρωποι, που θεωρούν ότι κατάφεραν να εισχωρήσουν βαθύτερα στο μυστικό της Διεθνούς, ισχυρίζονται ότι πρόκειται για ένα είδος Ιανού, μ' ένα ειλικρινές και καλοσυνάτο χαμόγελο του εργάτη στο ένα πρόσωπο και με το προσωπείο του κακούργου - συνωμότη στο άλλο. Ζήτησα από τον Μαρξ να ρίξει φως στο μυστικό...*

Κ. Μαρξ: Εδώ δεν υπάρχει κάποιο μυστικό, καλέ μου κύριε, παρά μόνο το μυστικό της βλακειάς των ανθρώπων, οι οποίοι πεισματικά παραγνωρίζουν το γεγονός ότι η Ένωση μας δρα ανοιχτά και οι σχετικοί απολογισμοί για τη δράση του τυπώνονται για όλους, όσους θέλουν να τις διαβάσουν. Μπορείτε να αγοράσετε το Καταστατικό μας με λίγες πένες. Με μια λίρα μπορείτε να έχετε μπροσούρες, από τις οποίες θα μάθετε σχεδόν τα πάντα για μας, ό,τι κι εμείς οι ίδιοι γνωρίζουμε.

Ερώτηση: *«Το σχεδόν» αυτό είναι πολύ πιθανό, αλλά μήπως το πιο σημαντικό που δε θα μάθω, βρίσκεται σ' αυτό; Θα είμαι εντελώς ειλικρινής μαζί σας και θα θέσω το ζήτημα έτσι, όπως φαίνεται σ' έναν άσχετο παρατηρητή: δε μαρτυρά αυτή η γενική κακόβουλη στάση προς την οργάνωσή σας κάτι περισσότερο απ' ό,τι το μίσος της αστοιχειώτης μάζας; Και θα μου επιτρέψετε να σας ρωτήσω μια ακόμη φορά, άσχετα από αυτά που ήδη είπατε: τι είναι η Διεθνής;*

Κ. Μαρξ: Είναι αρκετό να ρίξετε μια ματιά στους ανθρώπους, από τους οποίους αποτελείται, στους εργάτες.

Ερώτηση: *Ναι, αλλά ο στρατιώτης δεν είναι πάντοτε αντιπροσωπευτικός για την κυβέρνηση, η οποία τον διοικεί. Εγώ γνωρίζω ορισμένα από τα μέλη σας και μπορώ να πω πως δεν είναι από κείνη την πάστα από την οποία βγαίνουν οι συνωμότες. Πολύ περισσότερο που το μυστικό, το οποίο είναι γνωστό σε ένα εκατομμύριο ανθρώπους, δεν είναι μυστικό. Τι γίνεται όμως αν αυτοί οι άνθρωποι είναι απλώς εργαλεία στα χέρια κάποιας τολμηρής, και θα μου επιτρέψετε να προσθέσω, όχι τόσο ξεκάθαρης στα μέσα, παρέας;*

Κ. Μαρξ: Τίποτα δεν αποδεικνύει ότι είναι έτσι.

Ερώτηση: *Κι η τελευταία εξέγερση στο Παρίσι;*

Κ. Μαρξ: Καταρχήν θα σας παρακαλέσω να μου αποδείξετε ότι εδώ υπήρχε κάποια συνωμοσία πως ό,τι συνέβηκε δεν ήταν ένα νομοτελειακό αποτέλεσμα των καταστάσεων που διαμορφώθηκαν. Κι αν ξεκινήσουμε από την ύπαρξη συνωμοσίας, τι είναι αυτό που αποδεικνύει ότι σ' αυτήν πήρε μέρος η Διεθνής Ένωση;

Ερώτηση: *Μα η ύπαρξη πλήθους μελών της Ένωσης στα όργανα της Κομμούνας.*

Κ. Μαρξ: Σε μια τέτοια περίπτωση θα ήταν επίσης συνωμοσία των φραγκομασόνων, αφού η ατομική συμμετοχή τους στη δραστηριότητα της Κομμούνας δεν ήταν καθόλου μικρή. Εγώ μάλιστα δε θα εκπλησσόμουν καθόλου αν ο πάπας ανακοίνωνε πως η όλη εξέγερση ήταν στα χέρια των φραγκομασόνων. Προσπαθήστε να βρείτε άλλη ερμηνεία. Η εξέγερση στο Παρίσι πραγματοποιήθηκε από τους εργάτες του Παρισιού. Οι πιο ικανοί εργάτες αναπόφευκτα θα έπρεπε να γίνουν ηγέτες και οργανωτές, αλλά οι πιο ικανοί εργάτες είναι την ίδια στιγμή μέλη της Διεθνούς Ένωσης. Ομως η Ένωση, ως τέτοια, δεν μπορεί να είναι υπεύθυνη για τη δράση τους.

Ερώτηση: *Ο κόσμος όμως τα βλέπει διαφορετικά. Άνθρωποι κάνουν λόγο για μυστικές οδηγίες από το Λονδίνο και ακόμη και για χρηματική υποστήριξη. Μπορούμε να υποστηρίξουμε πως ο ανοιχτός χαρακτήρας της δραστηριότητας της Ένωσης, την οποία εσείς επικαλείστε, αποκλείει τη δυνατότητα κάθε μυστικής επικοινωνίας;*

Κ. Μαρξ: Εμφανίστηκε μήπως ποτέ κάποια οργάνωση η οποία έκανε τη δουλιά της χωρίς τη χρησιμοποίηση μυστικών όσο και φανερών μέσων επικοινωνίας; Αλλά το να λένε για μυστικές οδηγίες από το Λονδίνο, σαν διατάγματα σε ζητήματα πίστης και ηθικής, που στέλνει κάποιο κέντρο παπικής εξουσίας και ίντριγκας, σημαίνει να μην καταλαβαίνεις πλήρως την ουσία της Διεθνούς. Για κάτι τέτοιο θα απαιτούνταν μια κεντρική εξουσία στη Διεθνή, ενώ στην

πραγματικότητα η μορφή της οργάνωσης δίνει ακριβώς την πιο μεγάλη ελευθερία στην τοπική αυτοτελή δράση και ανεξαρτησία. Στην ουσία η Διεθνής δεν είναι μια κυβέρνηση της εργατικής τάξης, αλλά αποτελεί περισσότερο ένωση, παρά διοικητική δύναμη.

Ερώτηση: *Ένωση με ποιον σκοπό;*

Κ. Μαρξ: Με στόχο την οικονομική απελευθέρωση της εργατικής τάξης μέσω της κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας, με στόχο τη χρησιμοποίηση αυτής της πολιτικής εξουσίας για την υλοποίηση των κοινωνικών στόχων. Οι στόχοι μας θα πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο πλατιοί, ώστε να εντάσσονται σ' αυτούς όλες οι μορφές δράσης της εργατικής τάξης. Το να δώσουμε ειδικό χαρακτήρα θα σήμαινε να τις προσαρμόσουμε στις ανάγκες μόνο κάποιας ομάδας εργατών, στις ανάγκες των εργατών κάποιου έθνους. Και τότε πώς θα καλέσουμε όλους τους ανθρώπους σε ενότητα για τα συμφέροντα κάποιων; Αν η Ένωσή μας έμπαινε σ' αυτόν το δρόμο, θα έχανε το δικαίωμα να ονομάζεται Διεθνής. Η Ένωση δεν προδιαγράφει μια συγκεκριμένη μορφή πολιτικών κινήσεων, αλλά μόνο απαιτεί αυτές οι κινήσεις να κατευθύνονται στον ίδιο στόχο. Αποτελεί (μτφρ. η Ένωση) ένα δίκτυο ενοποιημένων κοινοτήτων, διάσπαρτων σε όλο τον κόσμο της εργασίας. Σε κάθε τμήμα του κόσμου το καθήκον μας καταλαβαίνεται από κάποια ιδιαίτερη πλευρά, κι οι εργάτες εκεί προσεγγίζουν την υλοποίησή του με τον δικό τους δρόμο. Οι οργανώσεις των εργατών δεν μπορούν να είναι εντελώς ίδιες σε όλες τους τις λεπτομέρειες, στο Νιούκαστλ και στη Βαρκελώνη, στο Λονδίνο και στο Βερολίνο. Στην Αγγλία, για παράδειγμα, μπροστά στην εργατική τάξη είναι ανοιχτός ο δρόμος να δείξει την πολιτική της δύναμη. Η εξέγερση θα ήταν παραφροσύνη εκεί όπου η ειρηνική διαφώτιση θα οδηγούσε στους στόχους με πιο γρήγορο και σωστό τρόπο. Στη Γαλλία οι πολυπληθείς κατασταλτικοί νόμοι και ο θανατηφόρος ανταγωνισμός ανάμεσα στις τάξεις κάνουν, όπως φαίνεται, αναπόφευκτη τη βίαιη επίλυση του κοινωνικού πολέμου. Αλλά την επιλογή, με ποιον τρόπο θα πρέπει να γίνει η επίλυση, θα πρέπει να την κάνει η εργατική τάξη της συγκεκριμένης χώρας. Η Διεθνής δεν αναλαμβάνει να υπαγορεύσει κάτι σχετικό με αυτό το ζήτημα κι ακόμη είναι αμφίβολο αν θα δώσει συμβουλές. Αλλά σε κάθε κίνημα εκφράζει τη συμπάθεια και παρέχει τη βοήθειά της στα πλαίσια των δικών της κανόνων.

Ερώτηση: *Και ποιος είναι ο χαρακτήρας αυτής της βοήθειας;*

Κ. Μαρξ: Θα σας εξηγήσω με ένα παράδειγμα. Μια από τις πιο συνηθισμένες μορφές του κινήματος για την απελευθέρωση είναι η απεργία. Στο παρελθόν, όταν ξεκινούσε μια απεργία σε μια χώρα, «έσπαζε» εξαιτίας της εισαγωγής εργατών από άλλες χώρες. Η Διεθνής έβαλε τέλος σ' αυτήν την κατάσταση. Έχει πληροφορίες για την επικείμενη απεργία και διαδίδει αυτές τις πληροφορίες στα μέλη της, τα οποία αμέσως γνωρίζουν το μέρος, όπου διεξάγεται ο αγώνας, και το οποίο θα πρέπει να είναι γι' αυτούς απαγορευμένη ζώνη. Ετσι λοιπόν τα αφεντικά θα πρέπει να τα βρουν μόνο με τους δικούς τους εργάτες. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι απεργοί δε χρειάζονται κάποια άλλη βοήθεια. Τα απαραίτητα χρηματικά μέσα συγκεντρώνονται με το ταχυδρομείο ανάμεσα στα μέλη των οργανώσεων, με τις οποίες αυτά συνδέονται πιο άμεσα, αλλά αν η κατάστασή τους αποδειχτεί ιδιαίτερα δύσκολη κι αν η απεργία έχει τη σύμφωνη γνώμη της Ένωσης, τότε στους απεργούς δίνονται χρήματα από το κοινό ταμείο. Ετσι λοιπόν για παράδειγμα κερδήθηκε πρόσφατα η απεργία στην καπνοβιομηχανία της Βαρκελώνης.

Συνοψίζοντας, για την ουσία της υπόθεσης. Η εργατική τάξη παραμένει φτωχή, ενώ ο πλούτος αυξάνεται. Φτωχή, ενώ η χλιδή αυξάνεται. Οι υλικές στερήσεις σακατεύουν τους εργάτες, τόσο από ηθική, όσο κι από σωματική πλευρά. Γι' αυτό μπροστά στους εργάτες εμφανίστηκε η επιτακτική ανάγκη να πάρουν την υπόθεση στα χέρια τους. Οι εργάτες πρέπει να αλλάξουν τις υπάρχουσες σχέσεις, ανάμεσα σ' αυτούς από τη μια και στους καπιταλιστές και ιδιοκτήτες γης από την άλλη. Κι αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αλλάξουν την κοινωνία. Αυτός είναι ο κοινός στόχος οποιασδήποτε από τις γνωστές εργατικές οργανώσεις. Η λίγκα της γης και εργασίας, οι επαγγελματικές ενώσεις και οι κοινότητες αλληλοβοήθειας, το συνεταιριστικό εμπόριο και η συνεταιριστική παραγωγή είναι απλώς τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η αποκατάσταση της πλήρους αλληλεγγύης ανάμεσα σ' αυτές τις οργανώσεις είναι υπόθεση της Διεθνούς Ένωσης. Η επιρροή της αρχίζει να γίνεται αισθητή παντού. Δύο εφημερίδες προπαγανδίζουν τις απόψεις της στην Ισπανία, τρεις στη Γερμανία, τόσες στην Αυστρία και την

Ολλανδία, έξι στο Βέλγιο, έξι στην Ελβετία. Και τώρα, αφού σας έχω εξηγήσει τι είναι η Διεθνής, θα μπορέσετε να διαμορφώσετε άποψη και για τις υποτιθέμενες συννομώσεις.

Ερώτηση: *Και ο Ματζίνι είναι επίσης μέλος της οργάνωσής σας;*

Κ. Μαρξ: (γελώντας) - Ω, όχι! Οι επιτυχίες μας δε θα ήταν τόσο μεγάλες, αν εμείς δεν πηγαίναμε πιο πέρα από τις ιδέες του.

Ερώτηση: *Με εκπλήσσετε! Ημουν σίγουρος ότι αυτός αποτελεί εκπρόσωπο των πιο πρωτοπόρων απόψεων.*

Κ. Μαρξ: Αυτός εκπροσωπεί όλο κι όλο την παλιά ιδέα της αστικής δημοκρατίας. Εμείς όμως δε θέλουμε να έχουμε τίποτα το κοινό με την αστική τάξη. Ο Ματζίνι καθυστέρησε σε σχέση με το σύγχρονο κίνημα όχι λιγότερο απ' ό,τι οι Γερμανοί καθηγητές, οι οποίοι ως τα σήμερα θεωρούνται απόστολοι της αναπτυγμένης δημοκρατίας του μέλλοντος. Αυτοί ήταν τέτοιοι κάποτε, μπορεί έως το 1848, όταν η γερμανική αστική τάξη είχε μόλις αναπτυχθεί. Αλλά τώρα αυτοί οι καθηγητές πέρασαν εξ ολοκλήρου με το μέρος της αντίδρασης και το προλεταριάτο δε θέλει άλλο να τους ξέρει.

Ερώτηση: *Ορισμένοι θεωρούν ότι η οργάνωσή σας έχει στοιχεία θετικισμού.*

Κ. Μαρξ: Καθόλου. Μεταξύ μας υπάρχουν θετικιστές και θετικιστές, αλλά αυτοί δεν ανήκουν στην οργάνωσή μας και με επιτυχία προωθούν την υπόθεσή τους. Όμως αυτό δεν είναι κάποια υπηρεσία της φιλοσοφίας τους, η οποία δεν έχει τίποτα κοινό με την ιδέα της λαϊκής εξουσίας, όπως εμείς την καταλαβαίνουμε. Είναι μια φιλοσοφία η οποία επιδιώκει απλώς να αλλάξει την παλιά ιεραρχία με μια νέα.

Ερώτηση: *Μου φαίνεται πως, σ' αυτήν την περίπτωση, οι αρχηγοί του σύγχρονου διεθνιστικού κινήματος θα έπρεπε να επεξεργαστούν τη δική τους φιλοσοφία, όπως δημιούργησαν και τη δική τους Ένωση.*

Κ. Μαρξ: Απολύτως σωστά. Είναι δύσκολο να περιμένουμε, για παράδειγμα, πως εμείς θα μπορούσαμε να έχουμε επιτυχία στον πόλεμό μας ενάντια στο κεφάλαιο, εάν δε χτίζαμε τη δική μας τακτική, στηριζόμενοι, ας πούμε, στην πολιτική οικονομία του Μιλ. Αυτός σκιαγράφησε την εικόνα ενός είδους σχέσεων ανάμεσα στην εργασία και στο κεφάλαιο. Εμείς ελπίζουμε να δείξουμε ότι είναι δυνατό να διαμορφώσουμε άλλες σχέσεις.

Ερώτηση: *Τι έχετε να πείτε για τις Ηνωμένες Πολιτείες;*

Κ. Μαρξ: Τα βασικά κέντρα της δραστηριότητάς μας βρίσκονται τώρα στις παλιές ευρωπαϊκές χώρες. Πολλές συνθήκες επιτρέπουν ως τα σήμερα να σκεφτόμαστε ότι το εργατικό ζήτημα δεν αποκτά γενικευμένη σημασία για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αλλά αυτές οι συνθήκες γρήγορα εξαφανίζονται και το εργατικό ζήτημα γρήγορα προωθείται εκεί σε πρώτο πλάνο μαζί με την άνοδο, όπως και στην Ευρώπη, της εργατικής τάξης, διαφορετικής από τα άλλα στρώματα της κοινωνίας και διαχωρισμένης από το κεφάλαιο.

Ερώτηση: *Εγώ πιστεύω ότι στην Αγγλία η επικείμενη επίλυση, όποια κι αν θα είναι αυτή, θα μπορούσε να επιτευχθεί όχι με το δρόμο της βίαιης επανάστασης. Η αγγλική μέθοδος διαφώτισης στις συγκεντρώσεις και στον τύπο, ως ότου η μειοψηφία γίνει πλειοψηφία, επιτρέπει να ελπίζουμε σε κάτι τέτοιο.*

Κ. Μαρξ: Εγώ σ' αυτό το ζήτημα δεν είμαι τόσο αισιόδοξος, όσο εσείς. Η αγγλική αστική τάξη πάντοτε εμφάνιζε την ετοιμότητά της να αποδέχεται την απόφαση της πλειοψηφίας όσο η ίδια έλεγχε μονοπωλιακά το δικαίωμα ψήφου. Αλλά, πιστέψτε με, τη στιγμή που θα βρεθεί στη μειοψηφία στα ζητήματα που θεωρεί ζωτικής σημασίας, τότε θα έχουμε εδώ έναν νέο πόλεμο των δουλοκτητών...

1 Συνέντευξη του Κ. Μαρξ στον ανταποκριτή της εφημερίδας «*THE WORLD*» για τη Διεθνή, που δόθηκε στο Λονδίνο, την 3η Ιουλίου 1871.

Καρλ Μαρξ

Η Αδιαφορία για την πολιτική¹

"Η εργατική τάξη δεν πρέπει να συγκροτηθεί σε πολιτικό κόμμα, δεν πρέπει για κανένα λόγο να έχει πολιτική δράση, διότι το να πολεμάς το κράτος σημαίνει ότι αναγνωρίζεις το κράτος και αυτό είναι αντίθετο στις αιώνιες αρχές. Οι εργάτες δεν πρέπει να κάνουν απεργίες. Διότι το να επιδιώκει κανείς να αυξήσει το μισθό του ή να εμποδίσει τη μείωσή του σημαίνει ότι αναγνωρίζει το Μισθό και αυτό είναι αντίθετο στις αιώνιες αρχές της χειραφέτησης της εργατικής τάξης!

Αν στην πολιτική δράση ενάντια στο αστικό κράτος οι εργάτες επιτυγχάνουν μόνον να αποσπάσουν ορισμένες παραχωρήσεις, τότε προβαίνουν σε συμβιβασμούς -και αυτό είναι αντίθετο στις αιώνιες αρχές. Πρέπει λοιπόν να περιφρονούμε κάθε ειρηνική κίνηση ανάλογη με αυτές που έχουν την κακή συνήθεια να οργανώνουν οι άγγλοι και αμερικανοί εργάτες. Οι εργάτες δεν πρέπει να επιδιώκουν να καθορισθεί ένα νομοθετικό όριο της εργάσιμης μέρας, γιατί αυτό είναι ένα είδος συμβιβασμού με τα αφεντικά, τα οποία δεν θα μπορούν πλέον να τους εκμεταλλεύονται παρά 10 ή 12 ώρες αντί για 14 ή 16. Οι εργάτες δεν πρέπει καν να επιδιώξουν να απαγορευθεί με νόμο η πρόσληψη παιδιών κάτω των 10 ετών στα εργοστάσια, γιατί με τον τρόπο αυτό δεν παύει η εκμετάλλευση των παιδιών άνω των 10 ετών και έτσι κάνουν έναν νέο συμβιβασμό που αμαυρώνει την καθαρότητα των αιώνιων αρχών!

Κατά μείζονα λόγο, οι εργάτες δεν πρέπει να θέλουν να υποχρεωθεί το κράτος -του οποίου ο προϋπολογισμός τροφοδοτείται από την εργατική τάξη- να παρέχει στα παιδιά των εργατών στοιχειώδη εκπαίδευση, όπως συμβαίνει στην Αμερικανική Δημοκρατία γιατί η στοιχειώδης εκπαίδευση δεν είναι πλήρης εκπαίδευση. Είναι καλύτερο οι εργάτες και οι εργάτριες να μη γνωρίζουν ανάγνωση, γραφή και αριθμητική παρά να εκπαιδεύονται από δασκάλους των κρατικών σχολείων. Είναι καλύτερο να αποβλακώνονται οι εργαζόμενες τάξεις από την αμάθεια και την καθημερινή εργασία επί 16 ώρες, παρά να παραβιασθούν οι αιώνιες αρχές.

Αν η πολιτική πάλη της εργατικής τάξης πάρει βίαιες μορφές, αν οι εργάτες αντικαταστήσουν τη δικτατορία της αστικής τάξης με τη δική τους επαναστατική δικτατορία, τότε διαπράττουν το φρικτό έγκλημα της προσβολής αρχών. Διότι, με σκοπό να ικανοποιήσουν τις βέβηλες και πεζές καθημερινές τους ανάγκες και να συντρίψουν την αντίδραση της αστικής τάξης, δίνουν στο κράτος μια επαναστατική και μεταβατική μορφή αντί να κατεβάσουν τα όπλα και να καταργήσουν το κράτος. Οι εργάτες δεν πρέπει να ιδρύουν ξεχωριστά σωματεία για κάθε επάγγελμα διότι έτσι διαιωνίζουν τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, όπως υπάρχει στην αστική κοινωνία, ενώ αυτός ο καταμερισμός διασπά τους εργάτες και αποτελεί στην πραγματικότητα τη βάση της σημερινής σκλαβιάς τους.

Με μια λέξη, οι εργάτες πρέπει να σταυρώσουν τα χέρια και να μην χάνουν το χρόνο τους με πολιτικές και οικονομικές κινήσεις. Αυτές οι κινήσεις δεν μπορούν να τους προσφέρουν παρά άμεσα αποτελέσματα. Ως ειλικρινά θρησκευόμενοι άνθρωποι πρέπει να περιφρονήσουν τις καθημερινές τους ανάγκες και να φωνάξουν γεμάτοι πίστη: 'Ας σταυρωθεί η τάξη μας, ας χαθεί η γενιά μας, αν είναι να μείνουν αμόλυντες οι αιώνιες αρχές'. Ακριβώς όπως οι ευσεβείς χριστιανοί, πρέπει να πιστέψουν στα λόγια του παπά, να περιφρονήσουν τα αγαθά του κόσμου τούτου και να σκέφτονται μόνο το πώς θα κερδίσουν τον Παράδεισο. Αντικαταστήστε το Παράδεισο με το ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΛΥΣΗ, η οποία θα επέλθει κάποτε, σε κάποια γωνιά της γης, χωρίς να ξέρουμε πώς και χάρη σε ποιον, και το παραμύθι θα είναι ακριβώς το ίδιο.

Αναμένοντας λοιπόν αυτή την περίφημη κοινωνική διάλυση, η εργατική τάξη πρέπει να συμπεριφέρεται κοσμίως σαν καλοβοσκημένο κοπάδι προβάτων, να αφήνει ήσυχη την κυβέρνηση, να φοβάται την αστυνομία, να σέβεται τους νόμους, να παρέχει αδιαμαρτύρητα κρέας για τα κανόνια.

Στην πρακτική ζωή της κάθε μέρας οι εργάτες πρέπει να είναι οι πιο πειθήνιοι υπηρέτες του κράτους, αλλά εσωτερικά πρέπει να διαμαρτύρονται ενεργητικά ενάντια στην ύπαρξή του και να του διαδηλώνουν τη βαθιά θεωρητική τους περιφρόνηση με την προμήθεια και μελέτη φιλολογικών πραγματειών περί καταργήσεως του κράτους. Θα πρέπει δε να αποφεύγουν με κάθε τρόπο να προβάλλουν στο καπιταλιστικό σύστημα οποιαδήποτε αντίδραση εκτός των αναφωνήσεων περί

μελλοντικής κοινωνίας, στην οποία αυτό το μισητό καθεστώς θα έχει πάψει να υπάρχει!"

Κανείς δεν θα αρνηθεί ότι αν οι απόστολοι της αδιαφορίας για την πολιτική εκφράζονταν τόσο καθαρά, η εργατική τάξη θα τους έστελνε στο ανάθεμα και θα ένιωθε ότι χλευάζεται από αυτούς τους δογματικούς αστούς και τους ξεπεσμένους ευγενείς που είναι τόσο ανόητοι ή αφελείς ώστε να της απαγορεύουν κάθε πραγματικό μέσο πάλης, ενώ όλα τα όπλα της πάλης πρέπει να τα παίρνει κανείς από την υπάρχουσα κοινωνία και οι μοιραίοι όροι αυτής της πάλης έχουν το κακό να μην προσαρμόζονται στις ιδεαλιστικές φαντασιώσεις που αυτοί οι διδάκτορες κοινωνικών επιστημών θεοποίησαν με τα ονόματα Ελευθερία, Αυτονομία, Αναρχία. Αλλά το κίνημα της εργατικής τάξης είναι σήμερα τόσο ισχυρό, ώστε αυτοί οι σεχταριστές φιλόανθρωποι δεν τολμούν πια να επαναλάβουν σχετικά με την οικονομική πάλη τις μεγάλες αλήθειες που ακούραστα διακήρυσσαν για την πολιτική πάλη. Είναι αρκετά φοβιτσιάρηδες για να εξακολουθήσουν να τις εφαρμόζουν στις απεργίες, στα συνδικάτα, στα επαγγελματικά σωματεία, τους νόμους για την εργασία των γυναικών και των παιδιών, τον περιορισμό της εργάσιμης μέρας κ.λπ.

Ας εξετάσουμε τώρα αν οι άνθρωποι αυτοί είναι σε θέση να επικαλούνται τις καλές παραδόσεις, την αιδώ, την καλή πίστη και τις αιώνιες αρχές!

Για τους πρώτους σοσιαλιστές (Φουριέ, Όουεν, Σαιν-Σιμόν κλπ.) ήταν μοιραίο να περιοριστούν σε όνειρα για την υποδειγματική κοινωνία του μέλλοντος και να καταδικάσουν κάθε προσπάθεια που έκαναν οι εργάτες για να βελτιώσουν έστω και λίγο την τύχη τους (απεργίες, συνδικάτα, πολιτικές κινήσεις). Και αυτό ήταν μοιραίο διότι οι κοινωνικές συνθήκες δεν είχαν φτάσει σε τέτοιο βαθμό ανάπτυξης, ώστε να επιτρέπουν στην εργατική τάξη να συγκροτηθεί σε μαχόμενη τάξη. Αν όμως δεν μας επιτρέπεται να αποκηρύξουμε αυτούς τους πατριάρχες του σοσιαλισμού, όπως δεν επιτρέπεται στους χημικούς να αποκηρύξουν τους πατέρες τους, τους αλχημιστές, θα πρέπει πάντως να αποφύγουμε να πέσουμε ξανά στα σφάλματά τους, που θα ήταν ασυγχώρητα αν διαπράττονταν από μας.

Αργότερα πάντως, το 1839 -όταν η πολιτική και οικονομική πάλη της εργατικής τάξης είχε λάβει αρκετά οξύ χαρακτήρα στην Αγγλία- ο Bray, ένας από τους μαθητές του Όουεν και ένας από αυτούς που είχαν ανακαλύψει την αλληλοβοήθεια αρκετά πριν από τον Προυντόν, εξέδωσε ένα βιβλίο με τίτλο LABOUR'S WRONGS AND LABOUR'S REMEDY (Τα δεινά και τα μέσα θεραπείας της εργασίας).

Σε ένα από τα κεφάλαια που αναφέρεται στην αναποτελεσματικότητα όλων των μέσων θεραπείας που μπορεί να προσφέρει η παρούσα μορφή πάλης, ασκεί σκληρή κριτική σε όλες τις κινήσεις, πολιτικές και οικονομικές, των άγγλων εργατών. Καταδικάζει το πολιτικό κίνημα, τις απεργίες, τον περιορισμό της εργάσιμης μέρας, τη ρύθμιση της εργασίας των γυναικών και των παιδιών στις βιομηχανίες διότι, κατά την άποψή του, όλα αυτά όχι μόνον δεν μας επιτρέπουν να ξεφύγουμε από το υπάρχον κοινωνικό καθεστώς, αλλά και μας κρατούν δέσμιους σ' αυτό και εντείνουν ακόμη περισσότερο τους ανταγωνισμούς.

Φτάνουμε τώρα στον Προυντόν, τον προφήτη αυτών των διδακτόρων κοινωνικών επιστημών. Ο δάσκαλος είχε το θάρρος να εκφρασθεί ρητά ενάντια σε όλες τις οικονομικές κινήσεις (συνδικάτα, απεργίες κλπ.) που ήταν αντίθετες στις μεσσιανικές θεωρίες του περί αλληλοβοήθειας και ενθάρρυνε με τα γραπτά και την προσωπική συμμετοχή του το πολιτικό κίνημα της εργατικής τάξης. Αντίθετα οι μαθητές του δεν τολμούν να εκφρασθούν ανοιχτά ενάντια στο κίνημα. Ήδη το 1847, στιγμή κατά την οποία εκδίδεται το μεγάλο έργο του δασκάλου: Οι οικονομικές αντιφάσεις, αντέκρουσα τις σοφιστείες του που στρέφονταν ενάντια στο εργατικό κίνημα². Πάντως το 1864, μετά το νόμο Ollivier που παρείχε στους γάλλους εργάτες το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι με μεγάλους περιορισμούς, ο Προυντόν επανήλθε στο ίδιο θέμα με το βιβλίο του Πολιτικές ικανότητες των εργαζόμενων τάξεων, το οποίο εκδόθηκε λίγες μέρες μετά το θάνατό του.

Οι επιθέσεις του δασκάλου ταίριαζαν τόσο πολύ στα γούστα των αστών ώστε οι Times με αφορμή τη μεγάλη απεργία των ραφτάδων του Λονδίνου το 1866 έκαναν στον Προυντόν την τιμή να τον μεταφράσουν και να καταγγείλουν τους απεργούς με τα ίδια του τα λόγια. Ιδού ορισμένα δείγματα.

Οι ανθρακωρύχοι του Rive-de-Gier έκαναν απεργία. Οι στρατιώτες έσπευσαν να τους

επαναφέρουν στην τάξη. "Η κρατική αρχή, φωνάζει ο Πруντόν που διέταξε να εκτελεσθούν οι ανθρακωρύχοι του Rive-de-Gier έκανε αγάριστο έργο. Έδρασε ωστόσο όπως ο αρχαίος Βρούτος που έπρεπε να διαλέξει μεταξύ της πατρικής αγάπης και του καθήκοντός του ως Υπάτου: έπρεπε να θυσιάσει τα παιδιά του για να διασώσει τη Δημοκρατία. Ο Βρούτος δεν δίστασε και οι επόμενες γενιές δεν τολμούν να τον καταδικάσουν"³. Οι προλετάριοι δεν θυμούνται κάποιον αστό που να δίστασε να θυσιάσει τους εργάτες του προκειμένου να διασώσει τα συμφέροντά του. Πόσο Βρούτοι⁴ είναι οι αστοί!

"Και όμως όχι: δεν υπάρχει το δικαίωμα δημιουργίας συνδικάτων, όπως δεν υπάρχει το δικαίωμα της απάτης ή της κλοπής, όπως δεν υπάρχει το δικαίωμα της αιμομιξίας και της μοιχείας"⁵. Πρέπει πάντως να πούμε ότι αναμφίβολα υπάρχει το δικαίωμα της ανοησίας.

Ποιες είναι λοιπόν οι αιώνιες αρχές, στο όνομα των οποίων ο δάσκαλος εξαπολύει τους αλλοπρόσαλλους αφορισμούς του;

Πρώτη αιώνια αρχή: "Το ύψος του μισθού καθορίζει την τιμή των εμπορευμάτων".

Και αυτοί ακόμη που δεν έχουν καμιά γνώση πολιτικής οικονομίας και αγνοούν ότι ο μεγάλος αστός οικονομολόγος Ricardo αντέκρουσε οριστικά αυτό το παραδοσιακό λάθος στο βιβλίο του Αρχές της πολιτικής οικονομίας που εκδόθηκε το 1817, γνωρίζουν το τόσο αξιοσημείωτο παράδειγμα της αγγλικής βιομηχανίας, η οποία μπορεί να πουλά τα προϊόντα της σε τιμές αρκετά χαμηλότερες από εκείνες οποιασδήποτε άλλης χώρας, ενώ οι μισθοί είναι στην Αγγλία συγκριτικά υψηλότεροι απ'ότι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης.

Δεύτερη αιώνια αρχή: "Ο νόμος που επιτρέπει τα συνδικάτα είναι εξαιρετικά αντινομικός, αντιοικονομικός, αντίθετος σε κάθε κοινωνία και τάξη". Με μια λέξη είναι "αντίθετος στο οικονομικό Δικαίωμα του ελεύθερου ανταγωνισμού". Αν ο δάσκαλος ήταν κάπως λιγότερο σωβινιστής, θα διερωτάτο πώς εξηγείται το ότι στην Αγγλία εκδόθηκε σαράντα χρόνια νωρίτερα ένας νόμος τόσο αντίθετος στα οικονομικά δικαιώματα του ελεύθερου ανταγωνισμού και πώς γίνεται αυτός ο νόμος --που είναι τόσο αντίθετος σε κάθε κοινωνία και τάξη να επιβάλλεται ως αναγκαιότητα ακόμη και για τα ίδια τα αστικά κράτη, στο βαθμό που αναπτύσσεται η βιομηχανία και μαζί με αυτή ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Τότε θα ανακάλυπτε ίσως ότι αυτό το Δικαίωμα (με Δ κεφαλαίο) υπάρχει μόνο στα Οικονομικά εγχειρίδια που συγγράφουν οι αδελφοί Αδαίς της αστικής πολιτικής οικονομίας και στα οποία βρίσκονται μαργαριτάρια όπως το παρακάτω: Η ιδιοκτησία είναι καρπός της εργασίας... των άλλων παρέλειψαν να προσθέσουν.

Τρίτη αιώνια αρχή: "Συνεπώς με το πρόσχημα να ανυψωθεί η εργατική τάξη από τη λεγόμενη κοινωνική κατωτερότητα, πρέπει να αρχίσουμε να καταγγέλλουμε μια ολόκληρη τάξη πολιτών: την τάξη των κυρίων, επιχειρηματιών, εργοδοτών και αστών: πρέπει να ωθήσουμε την εργατική δημοκρατία στο να περιφρονεί και να μισεί αυτούς τους ανάξιους συμπολίτες της μεσαιάς τάξης. Πρέπει να προτιμήσουμε τον εμπορικό και βιομηχανικό πόλεμο από την έννομη καταστολή και τον ανταγωνισμό των τάξεων από την κρατική αστυνομία"⁶.

Για να εμποδίσει την εργατική τάξη να ξεφύγει από τη λεγόμενη κοινωνική κατωτερότητά της, ο δάσκαλος καταδικάζει τα συνδικάτα που συγκροτούν την εργατική τάξη σε τάξη ανταγωνιστική προς την αξιοσέβαστη κατηγορία των εργοδοτών, επιχειρηματιών, αστών, οι οποίοι αναμφίβολα προτιμούν, όπως και ο Πрунτόν, την κρατική αστυνομία από τον ταξικό ανταγωνισμό. Για να αποφευχθεί κάθε ενόχληση αυτής της αξιοσέβαστης τάξης, ο καλός μας Πрунτόν προτείνει στους εργάτες -μέχρις ότου φτάσει το αλληλοβοηθητικό καθεστώς και παρά τα μειονεκτήματά της- "την ελευθερία ή ανταγωνισμό, τη μοναδική εγγύησή μας"⁷.

Ο δάσκαλος κήρυξε την αδιαφορία για τα οικονομικά ζητήματα προκειμένου να προστατέψει την ελευθερία ή τον αστικό ανταγωνισμό, τη μοναδική εγγύησή μας. Οι μαθητές του διδάσκουν την αδιαφορία για τα πολιτικά ζητήματα για να προστατέψουν την αστική ελευθερία, τη μοναδική εγγύησή τους. Αν οι πρώτοι χριστιανοί που επίσης κήρυξαν την αδιαφορία για τα πολιτικά ζητήματα χρειάστηκαν τη συνδρομή ενός αυτοκράτορα για να μεταμορφωθούν από καταπιεζόμενους σε καταπιεστές, οι σύγχρονοι απόστολοι της αδιαφορίας για τα πολιτικά ζητήματα δεν πιστεύουν ότι οι αιώνιες αρχές τους επιβάλλουν και σ' αυτούς τους ίδιους την αποχή από τις κοσμικές απολαύσεις και τα πρόσκαιρα προνόμια της αστικής κοινωνίας. Πάντως πρέπει να τους αναγνωρίσουμε ότι υπομένουν με στωικότητα αντάξια των χριστιανών μαρτύρων το ασήκωτο

φορτίο των 14 ή 16 ωρών εργασίας που φέρουν οι βιομηχανικοί εργάτες!

Λονδίνο, Ιανουάριος 1873

1 Μετάφραση Δημήτρης Δημούλης

Το κείμενο γράφτηκε από τον Μαρξ στα γαλλικά μεταξύ Δεκεμβρίου 1872 και Ιανουαρίου 1873. Δημοσιεύθηκε στο Almanacco Repubblicano per l'anno 1874 σε ιταλική μετάφραση Enrico Bignami. Το γαλλικό χειρόγραφο του Μαρξ δεν έχει βρεθεί. Η μετάφραση γίνεται από τα ιταλικά σύμφωνα με την έκδοση MEGA-2 (τ. 24, σ. 105-109) (Στμ).

2 Βλ. το κεφάλαιο II παρ. V με τίτλο Οι απεργίες και τα εργατικά συνδικάτα στο τομίδιο Αθλιότητα της Φιλοσοφίας, απάντηση στη Φιλοσοφία της Αθλιότητας του κυρίου Προυντόν (Παρίσι 1847 -εκδόσεις Frank).

3 Π. Ζ. Προυντόν, Περί της πολιτικής ικανότητας των εργαζόμενων τάξεων, Παρίσι, εκδόσεις Lacroix και σία, 1868, σελ. 327.

4 “Che Bruti”, το οποίο είναι ομόηχο με το “che bruti” (τι κτήνη) και περίπου ομόηχο με το ‘che brutti’ (πόσο αποκρουστικοί) (Στμ).

5 Ό.π., σελ. 333.

6 Ό.π., σελ. 337-38.

7 Ό.π., σελ. 334.

Φρίντριχ Ενγκελς

4 του Μάη στο Λονδίνο

Σε αντίθεση με τις προσπάθειες των ρεφορμιστών συνδικαλιστών ηγετών και του βρετανού οπορτουνιστή σοσιαλιστή Χάιντμαν ν' αναλάβουν τον έλεγχο της διαδήλωσης και να τη διεξάγουν με συμφιλιωτικά συνθήματα, φάνηκε ότι οι εργαζόμενοι ήταν έτοιμοι ν' αγωνιστούν για επαναστατικές σοσιαλιστικές διεκδικήσεις. Μόνο μια μικρή μερίδα της επονομαζόμενης "εργατικής αριστοκρατίας" προτίμησε ν' ακολουθήσει τους ρεφορμιστές. Οι υπόλοιποι -περίπου 200.000- υποστήριξαν τα αιτήματα που πρόβαλαν οι μαρξιστές. Τον κύριο ρόλο στη διαδήλωση έπαιξαν οι ανειδίκευτοι εργάτες φωταερίου και οι λιμενεργάτες του Λονδίνου, που ήταν οι πρώτοι οι οποίοι στη δεκαετία του 1880 άρχισαν την εκστρατεία για νέα μαζικά εργατικά συνδικάτα και για το 8ωρο.

Ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς από το προλεταριάτο άφησε εποχή όχι μόνο με τον παγκόσμιο χαρακτήρα του που τον κατέστησε πρώτη διεθνή πράξη της αγωνιζόμενης εργατικής τάξης. Προσέφερε επίσης υπηρεσίες στην καταγραφή πολύ ευχάριστων προόδων στις διάφορες χώρες. Φίλοι και εχθροί συμφωνούν ότι σ' ολόκληρη την Ευρώπη ήταν η Αυστρία και στην Αυστρία ήταν η Βιέννη αυτή που γιόρτασε τη γιορτή του προλεταριάτου με τον πιο λαμπρό και αξιοπρεπή τρόπο και ότι οι αυστριακοί και πάνω απ' όλους οι βιεννέζοι εργάτες μ' αυτό τον τρόπο κατέκτησαν οι ίδιοι μια ολότελα διαφορετική θέση στο κίνημα. Μόλις πριν από λίγα χρόνια το αυστριακό κίνημα είχε φτάσει σχεδόν στο μηδέν, και οι εργάτες των γερμανικών και σλαβικών περιοχών του αυστριακού στέμματος είχαν διαιρεθεί σ' εχθρικά κόμματα, σπαταλώντας τις δυνάμεις τους σ' εσωτερικές διαμάχες. Όποιος θα ισχυριζόταν, μόλις πριν από τρία χρόνια ότι την 1η του Μάη 1890, η Βιέννη και ολόκληρη η Αυστρία θα ήταν το υπόδειγμα για όλους, για το πώς θα πρέπει να γιορτάζεται μια ταξική γιορτή του προλεταριάτου, θα γινόταν καταγέλαστος. Θα κάνουμε καλά να μην ξεχνάμε αυτό το γεγονός, όταν κρίνουμε τους καβγάδες των εσωτερικών συγκρούσεων, στις οποίες οι εργάτες άλλων χωρών σπαταλούν ακόμη και σήμερα τις δυνάμεις τους, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία. Ποιός μπορεί να ισχυριστεί ότι το Παρίσι δε θα μπορέσει να κάνει αυτό που έκανε η Βιέννη;

Αλλά την 4η του Μάη η Βιέννη επισκιάστηκε από το Λονδίνο. Και θεωρώ ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό και μεγαλειώδες μέρος ολόκληρου του γιορτασμού της Πρωτομαγιάς, το ότι στις 4 του Μάη 1890 το αγγλικό προλεταριάτο, που ξύπνησε από μια σαραντάχρονη χειμέρια νάρκη, ξανασυνδέθηκε με το κίνημα της τάξης του. Για να το κατανοήσει κανείς αυτό είναι απαραίτητο να γνωρίζει την προϊστορία της 4ης του Μάη.

Γύρω στις αρχές του περασμένου χρόνου, η μεγαλύτερη και πιο εξαθλιωμένη εργατική συνοικία του κόσμου, οι ανατολικές συνοικίες του Λονδίνου, άρχισε σιγά σιγά να κινείται. Την 1η του Απρίλη 1889 ιδρύθηκε η Ένωση εργαζομένων στο φωταέριο και χειρωνακτών εργατών γενικά (Gas Workers and General Labourers' Union) σήμερα έχει γύρω στα 100.000 μέλη, με τη συμμετοχή κυρίως αυτού του συνεταιρικού σωματείου (πολλοί είναι εργάτες του φωταερίου το χειμώνα και λιμενεργάτες το καλοκαίρι), μπήκε στο δρόμο της η μεγάλη απεργία των λιμενεργατών που ταρακούνησε ακόμη και το κατώτερο κατακάθι των εργατών του ανατολικού Λονδίνου από την αποτελέματση. Σαν αποτέλεσμα, άρχισε να σχηματίζεται το ένα κλαδικό σωματείο μετά το άλλο ανάμεσα σ' αυτούς, τους κατά κύριο λόγο ανειδίκευτους εργάτες, ενώ εκείνα που ήδη υπήρχαν εκεί και τα οποία μέχρι τότε μόλις που κρατιόνταν στη ζωή, τώρα άνθιζαν πολύ γρήγορα. Αλλά η διαφορά ανάμεσα σ' αυτά τα νέα εργατικά συνδικάτα και στα παλιά ήταν πολύ μεγάλη. Τα παλιά, που περιλάμβαναν μόνο τους «ειδικευμένους» εργάτες, έχουν αυστηρά συντεχνιακό χαρακτήρα -αποκλείουν όλους τους εργάτες που δεν έχουν ειδικευθεί συντεχνιακά και μ' αυτό τον τρόπο εκτίθενται στον ανταγωνισμό εκείνων που δεν ανήκουν στις συντεχνίες- είναι πλούσια, αλλά όσο πλουσιότερα γίνονται, τόσο πιο πολύ εκφυλίζονται σε απλά ταμεία ασθένειας και θανάτου -είναι συντηρητικά και αποφεύγουν πάνω απ' όλα τον «τρискаτάρατο» σοσιαλισμό, όσο πιο πολύ και για όσο μεγαλύτερο διάστημα μπορούν. Τα νέα «ανειδίκευτα» συνδικάτα, από την άλλη, δέχονται κάθε συνάδελφο του κλάδου- έτσι είναι κατά κύριο λόγο και οι εργάτες του φωταερίου αποκλειστικά, απεργιακά σωματεία και απεργιακά ταμεία. Και παρ' ότι δεν είναι ακόμη όλοι

σοσιαλιστές, ωστόσο επιμένουν να έχουν οπωσδήποτε για ηγέτες τους μόνο σοσιαλιστές και κανέναν άλλο. Αλλά η σοσιαλιστική προπαγάνδα είχε από χρόνια ήδη ξεκινήσει στις ανατολικές συνοικίες, όπου η κ. Ε. Μαρξ Έβελινγκ και ο άντρας της ο Έντουαρντ Έβελινγκ ήταν κυρίως εκείνοι που είχαν πριν από τέσσερα χρόνια ανακαλύψει και επεξεργαστεί επίμονα με «Ριζοσπαστικές Λέσχες», που απαρτίζονταν σχεδόν αποκλειστικά από εργάτες, το καλύτερο πεδίο προπαγάνδας και όπως είναι τώρα φανερό, με τη μεγαλύτερη επιτυχία. Κατά τη διάρκεια της απεργίας των λιμενεργατών η κ. Έβελινγκ ήταν η μία από τις τρεις γυναίκες που φρόντιζαν για τη διανομή της βοήθειας και σαν «ευχαριστώ» συκοφαντήθηκαν από τον κ. Χάιντμαν, το φυγάδα της Πλατείας Τραφάλγκαρ, που ισχυρίστηκε ότι πληρώνονταν γι' αυτό το σκοπό μ' ένα ποσό τριών λιρών στερλινών την εβδομάδα από το απεργιακό ταμείο.

Η κ. Έβελινγκ καθοδήγησε σχεδόν μόνη της την απεργία του περασμένου χειμώνα στο Σίλβερταουν, καθώς επίσης και στις ανατολικές συνοικίες και εκπροσωπεί στην επιτροπή των εργατών του φωταερίου ένα γυναικείο τομέα που έχει ιδρύσει εκεί.

Το προηγούμενο φθινόπωρο οι εργάτες του φωταερίου κατέκτησαν ύστερα από αγώνες εδώ στο Λονδίνο την οκτάωρη εργάσιμη ημέρα, αλλά την ξανάχασαν μετά από μια ανεπιτυχή απεργία, στο νότιο τμήμα της πόλης, αποκτώντας αρκετές αποδείξεις ότι αυτή η κατάκτηση δεν έχει κατά κανένα τρόπο εξασφαλισθεί για πάντα ούτε στα βόρεια τμήματα του Λονδίνου. Είναι, λοιπόν, αξιοπερίεργο, που αποδέχτηκαν πρόθυμα την πρόταση της κας Έβελινγκ να εισάγουν στο Λονδίνο το γιορτασμό της Πρωτομαγιάς, που αποφασίστηκε από το Συνέδριο στο Παρίσι, για μια νομοθετημένη οκτάωρη μέρα εργασίας; Από κοινού με μερικές σοσιαλιστικές ομάδες, οι Ριζοσπαστικές Λέσχες και τ' άλλα εργατικά συνδικάτα στις ανατολικές συνοικίες, όρισαν μια Κεντρική Επιτροπή, που θα διοργάνωνε γι' αυτόν το σκοπό μια μεγάλη διαδήλωση στο Χάιντ Παρκ. Επειδή φάνηκε ότι κάθε προσπάθεια να γίνει η διαδήλωση την Πέμπτη 1η του Μάη, οπωσδήποτε θα αποτύχαινε αυτή τη χρονιά, αποφασίστηκε ν' αναβληθεί για την Κυριακή 4 του Μάη.

Για να εξασφαλίσει, όσο ήταν δυνατό, τη συμμετοχή όλων των εργατών του Λονδίνου, η Κεντρική Επιτροπή κάλεσε επίσης, με ανεπίτρεπτη αφέλεια, το Συμβούλιο των Συνδικάτων του Λονδίνου. Αυτό είναι ένα σώμα που απαρτίζεται από αντιπροσώπους από τα λονδρέζικα εργατικά συνδικάτα, κύρια από τα παλιότερα συνδικάτα των «ειδικευμένων» εργατών, όπου, όπως ήταν αναμενόμενο, τα αντί-σοσιαλιστικά στοιχεία έχουν ακόμη την πλειοψηφία. Το Συμβούλιο των Συνδικάτων είδε ότι το κίνημα για το οκτάωρο υπήρχε φόβος να μεγαλώσει πέρα από τον έλεγχο τους. Τα παλιά εργατικά συνδικάτα υποστηρίζουν επίσης την οκτάωρη εργάσιμη μέρα, αλλά όχι τη νομοθετημένη. Το οκτάωρο αυτοί το εννοούν με την έννοια ότι το κανονικό μεροκάματο πρέπει να πληρώνεται για οκτώ ώρες τόσο την ώρα -αλλά ότι θα πρέπει να επιτρέπεται υπερωριακή εργασία για οσοδήποτε ώρες τη μέρα, με την προϋπόθεση ότι κάθε ώρα υπερωρίας θα πληρώνεται μ' ένα μεγαλύτερο ποσό- ας πούμε, με το ποσό της μιάμιση ή των δύο κανονικών ωρών. Στόχος τους λοιπόν ήταν να οδηγήσουν τη διαδήλωση στα νερά αυτού του είδους της εργάσιμης ημέρας, που θα την κατακτούσαν με «ελεύθερη» συμφωνία, αλλά που δε θα γινόταν υποχρεωτική με νόμο της Βουλής. Γι' αυτόν το σκοπό το Συμβούλιο των Συνδικάτων συνενώθηκε με τη Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία του κ. Χάιντμαν που προαναφέρθηκε, μια ένωση που παρουσιάζει τον εαυτό της σαν τη μόνη αληθινή εκκλησία του βρετανικού σοσιαλισμού, που προσφέρει τη μακαριότητα, και πού είχε συνάψει με μεγάλη συνέπεια μια συμμαχία ζωής και θανάτου με τους γάλλους ποσιμπλιστές. Η Ένωση αυτή έστειλε μια αντιπροσωπεία στο συνέδριο τους και έτσι θεωρούσε εκ των προτέρων τον πρωτομαγιάτικο γιορτασμό που αποφασίστηκε από το μαρξιστικό Συνέδριο σαν αμαρτία κατά του Αγίου Πνεύματος. Το κίνημα είχε ξεφύγει και απ' αυτής τον έλεγχο -όμως το ν' ακολουθήσει την Κεντρική Επιτροπή θα σήμαινε ότι έβαζε τον εαυτό της υπό τη «μαρξιστική» ηγεσία- από την άλλη, εάν το Συμβούλιο των Συνδικάτων έπαιρνε το ζήτημα στα χέρια του και εάν ο γιορτασμός γινόταν στις 4 αντί για την 1η του Μάη, δε θα ήταν πια καθόλου η κακιά «μαρξιστική» Πρωτομαγιά και έτσι θα μπορούσαν να συμμετάσχουν. Παρά το γεγονός ότι η Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία έχει τώρα περιλάβει στο πρόγραμμα της το νομοθετημένο οκτάωρο, έσφιξε πρόθυμα το χέρι που της προσφέρθηκε από το Συμβούλιο των Συνδικάτων.

Τώρα οι νέοι περίεργοι συγκάτοικοι ξεγέλασαν την Κεντρική Επιτροπή μ' ένα κόλπο το

οποίο, πράγματι, θεωρείται όχι μόνο επιτρεπτό αλλά και αρκετά έξυπνο από την πολιτική πρακτική της αγγλικής αστικής τάξης, που όμως οι ευρωπαίοι και οι αμερικάνοι εργάτες θα το βρουν πιθανά πολύ ποταπό. Είναι γεγονός ότι σε περίπτωση οργάνωσης λαϊκών συγκεντρώσεων στο Χάιντ Παρκ οι διοργανωτές πρέπει πρώτα ν' ανακοινώσουν την πρόθεση τους στο υπουργείο Δημοσίων Έργων και να συμφωνήσουν μαζί του στα επιμέρους ζητήματα, εξασφαλίζοντας συγκεκριμένα την άδεια να τοποθετήσουν στο γρασίδι τα κάρα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν σαν εξέδρες. Εκτός αυτού, οι κανονισμοί λένε ότι εφόσον έχει ανακοινωθεί μια συγκέντρωση, καμιά άλλη δεν μπορεί να γίνει την ίδια μέρα στο πάρκο. Η Κεντρική Επιτροπή δεν είχε κάνει ακόμη αυτή την ανακοίνωση αλλά οι οργανώσεις που συμμετάχισαν εναντίον της μόλις το έμαθαν ανακοίνωσαν πίσω από την πλάτη της μια συγκέντρωση για τις 4 του Μάη στο πάρκο και πήραν την άδεια για επτά εξέδρες.

Το Συμβούλιο των Συνδικάτων και η Ομοσπονδία πίστεψαν λοιπόν ότι είχαν νοικιάσει το πάρκο για τις 4 του Μάη και ότι είχαν τη νίκη στην τσέπη τους. Το πρώτο συγκάλεσε μια συγκέντρωση αντιπροσώπων των εργατικών συνδικάτων, στην οποία κάλεσε και δύο αντιπροσώπους από την Κεντρική Επιτροπή -αυτή έστειλε τρεις, περιλαμβανομένης της κας Έβελινγκ. Το Συμβούλιο των Συνδικάτων τους αντιμετώπισε σαν να ήταν ο αφέντης της κατάστασης. Τους πληροφόρησε ότι μόνο κλαδικά σωματεία, δηλαδή ούτε σοσιαλιστικές ενώσεις ούτε πολιτικές λέσχες θα μπορούσαν να πάρουν μέρος στη διαδήλωση και να κρατούν λάβαρα. Το πώς θα συμμετείχε η Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία στη διαδήλωση παρέμενε μυστήριο. Το Συμβούλιο είχε ήδη συντάξει στην τελική μορφή το ψήφισμα που θα υποβαλλόταν στη συγκέντρωση και είχε μάλιστα σβήσει το αίτημα για το νομοθετημένο οκτάωρο -η πρόταση για να ξαναμπεί το αίτημα στο ψήφισμα δεν επιτράπηκε να συζητηθεί ούτε να μπει σε ψηφοφορία. Και τέλος, το Συμβούλιο αρνήθηκε να δεχθεί την κ. Έβελινγκ σαν αντιπρόσωπο γιατί, όπως είπε, δεν ήταν χειρωνακτική εργάτρια (πράγμα που δεν είναι αλήθεια), παρότι ο ίδιος του ο πρόεδρος, ο κ. Σίπτον, δεν έβαλε ούτε ένα δακτυλάκι στο δικό του κλάδο για δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια.

Οι εργάτες της Κεντρικής Επιτροπής εξοργίσθηκαν με την εξαπάτηση που τους έγινε. Φαινόταν σαν να είχε αφεθεί τελικά η διαδήλωση στα χέρια δύο οργανώσεων που δεν αντιπροσώπευαν παρά μόνο κάποιες ασήμαντες μειονότητες των εργατών του Λονδίνου. Δε φαινόταν να υπάρχει άλλο αντίμετρο από τη βίαιη κατάληψη των εξεδρών του Συμβουλίου των Συνδικάτων, που είχαν απειλήσει να κάνουν οι εργάτες του φωταερίου. Τότε ο Έντουαρντ Έβελινγκ πήγε στο υπουργείο και εξασφάλισε, αντίθετα με τους κανονισμούς, την άδεια για την Κεντρική Επιτροπή να τοποθετήσει επίσης επτά εξέδρες στο πάρκο. Η προσπάθεια τους ν' αρπάξουν τη διαδήλωση, προς όφελος της μειοψηφίας απέτυχε. Το Συμβούλιο των Συνδικάτων υποχώρησε, μένοντας ικανοποιημένο που τελικά κατόρθωσε να διαπραγματευθεί με την Κεντρική Επιτροπή σε ίση βάση για την προετοιμασία της διαδήλωσης.

Πρέπει κάποιος να ξέρει αυτή την προϊστορία, για να εκτιμήσει τη φύση και τη σημασία της διαδήλωσης. Υποκινούμενη από τους εργάτες του Ανατολικού Λονδίνου που συνδέθηκαν τελευταία με το κίνημα, η διαδήλωση βρήκε τέτοια γενική απήχηση, ώστε οι δύο οργανώσεις που δεν ήταν λιγότερο εχθρικές η μία εναντίον της άλλης απ' όσο και οι δυο μαζί ενάντια στη θεμελιακή ιδέα της διαδήλωσης -υποχρεώθηκαν να συμμαχήσουν για να πάρουν την αρχηγία και να εκμεταλλευτούν τη συγκέντρωση με το δικό τους πνεύμα. Απο τη μια, το συντηρητικό Συμβούλιο των Συνδικάτων που κηρύσσει την ισοτιμία κεφαλαίου και εργασίας, από την άλλη, η Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία που παριστάνει τη ριζοσπαστική και μιλά απλόχερα για κοινωνική επανάσταση σε κάθε ακίνδυνη ευκαιρία, και οι δύο, συμμαχώντας με βάση ένα τιποτένιο τέχνασμα για να εκμεταλλευτούν μια διαδήλωση, που ήταν ολότελα μισητή και στις δύο. Εξαιτίας αυτών των συμβάντων η συγκέντρωση της 4ης του Μάη διασπάστηκε σε δύο μέρη: από τη μια ήταν οι συντηρητικοί εργάτες, ο ορίζοντας των οποίων δεν προχωρά πέρα από το σύστημα της μισθωτής εργασίας και δίπλα τους μία αναιμική αλλά αρχομανής σοσιαλιστική αίρεση, από την άλλη, η μεγάλη μάζα των εργατών που είχαν συνδεθεί πρόσφατα με το κίνημα και που δε θέλουν ν' ακούν άλλο για το μαντσεστερισμό των παλιών εργατικών συνδικάτων, θέλοντας να κατακτήσουν οι ίδιοι με αγώνα την ολοκληρωτική τους χειραφέτηση, μαζί με συμμάχους της δικής τους επιλογής και όχι μ' αυτούς που προκαθορίζονται από μια μικρή σοσιαλιστική κλίκα. Από τη μια πλευρά ήταν

η στασιμότητα, που αντιπροσωπευόταν από εργατικά συνδικάτα, που δεν έχουν ακόμη απελευθερωθεί τελείως από το συντεχνιακό πνεύμα και από μια στενόκαρδη αίρεση, που υποστηρίζεται από τους πιο τιποτένιους συμμάχους. Από την άλλη, το ζωντανό ελεύθερο κίνημα του βρετανικού προλεταριάτου, που ξαναζύπνησε. Και ήταν φανερό ακόμη και στους πιο τυφλούς, που ήταν η γεμάτη φρεσκάδα ζωή σ' αυτή τη διπλή συγκέντρωση και πού η στασιμότητα. Γύρω από τις επτά εξέδρες της Κεντρικής Επιτροπής ήταν πυκνά, πελώρια πλήθη, που διαδήλωναν με μουσική και λάβαρα, πάνω από εκατό χιλιάδες οργανωμένοι, ενισχυμένοι από σχεδόν άλλους τόσους που είχαν έρθει μεμονωμένα, παντού επικρατούσε ομοφωνία και ενθουσιασμός και παρ' όλα αυτά τάξη και οργάνωση. Στις εξέδρες των συνενωμένων αντιδραστικών, αντίθετα, τα πάντα έμοιαζαν ξεθωριασμένα, η συγκέντρωση τους ήταν πολύ πιο αδύνατη από την άλλη, κακά οργανωμένη, χωρίς τάξη και ως επί το πλείστον αργοπορημένη, έτσι ώστε σε μερικά σημεία άρχισαν όταν η Κεντρική Επιτροπή είχε ήδη τελειώσει. Ενώ οι φιλελεύθεροι ηγέτες μερικών ριζοσπαστικών Λεσχών και οι υπάλληλοι αρκετών εργατικών συνδικάτων συσπειρώθηκαν γύρω από το Συμβούλιο των Συνδικάτων, τα μέλη των ίδιων συνδικάτων -στην πραγματικότητα, τέσσερα ολόκληρα παραρτήματα της Σοσιαλδημοκρατικής Ομοσπονδίας- παρέλασαν με την Κεντρική Επιτροπή. Παρ' όλα αυτά, το Συμβούλιο των Συνδικάτων κατάφερε να προκαλέσει κάποια προσοχή, αλλά η απόλυτη επιτυχία ήταν αυτή της Κεντρικής Επιτροπής.

Αυτό όμως που οι πολυάριθμοι παρακολουθούντες αστοί πολιτικοί αποκόμισαν σαν κύριο αποτέλεσμα, ήταν η βεβαιότητα ότι το αγγλικό προλεταριάτο, που για σαράντα ολόκληρα χρόνια σερνόταν σαν ουρά πίσω από το μεγάλο Φιλελεύθερο Κόμμα υπηρετώντας το σαν ψηφοφόρο αγέλη, είχε επιτέλους ξυπνήσει για μια νέα ανεξάρτητη ζωή και δράση. Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία γι' αυτό: στις 4 του Μάη του 1890 η αγγλική εργατική τάξη προσχώρησε στο μεγάλο διεθνή στρατό. Και αυτό είναι ένα γεγονός πού θ' αφήσει εποχή. Το αγγλικό προλεταριάτο έχει τις ρίζες του στην πιο προχωρημένη βιομηχανική ανάπτυξη και επιπλέον, κατέχει τη μεγαλύτερη πολιτική ελευθερία κινήσεων. Η μακρόχρονη χειμέρια νάρκη του, αποτέλεσμα, από τη μια της αποτυχίας του χαρτιστικού κινήματος του 1836-1850 και από την άλλη, της κολοσσιαίας βιομηχανικής ανόδου του 1848-1880 -έχει επιτέλους σπάσει. Τα εγγόνια των παλιών χαρτιστών μπαίνουν στη γραμμή του πυρός. Εδώ και οκτώ χρόνια υπάρχει κίνηση στις πλατιές μάζες πότε από δω, πότε από κει. Ξεπήδησαν σοσιαλιστικές ομάδες, αλλά καμιά δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τα όρια μιας σέκτας, αγκιτάτορες και υποτιθέμενοι αρχηγοί κομμάτων, ανάμεσά τους και καθαροί κερδοσκόποι και αρριβίστες, έχουν μείνει αξιωματικοί χωρίς στρατιώτες. Ήταν σχεδόν πάντα όπως η περίφημη φάλαγγα τον Ρόμπερτ Μπλουμ στην εκστρατεία του Μπάντεν το 1849: ένας συνταγματάρχης, έντεκα αξιωματικοί, ένας σαλπικτής και ένας στρατιώτης. Και οι διαπληκτισμοί ανάμεσα στις διάφορες φάλαγγες τύπου Ρόμπερτ Μπλουμ για την αρχηγία του μελλοντικού προλεταριακού στρατού ήταν κάθε άλλο παρά εποικοδομητικοί. Αυτό θα σταματήσει σύντομα, όπως ακριβώς σταμάτησε στη Γερμανία και την Αυστρία. Το δυναμικό κίνημα των μαζών θα θέσει τέλος σ' όλες αυτές τις σέκτες και τις μικροομαδούλες με το ν' απορροφήσει τους στρατιώτες και να βάλει τους αξιωματικούς στη θέση που τους αξίζει. Σ' όποιο δεν αρέσει, μπορεί να εξαφανιστεί. Αυτό δε θα γίνει χωρίς προστριβές, αλλά θα γίνει οπωσδήποτε και ο αγγλικός προλεταριακός στρατός θα είναι, πολύ νωρίτερα απ' όσο μερικοί περιμένουν, τόσο ενωμένος, τόσο καλά οργανωμένος και τόσο αποφασισμένος, όσο κανένας άλλος και θα χαιρετιστεί με ζητωκραυγές απ' όλους τους συντρόφους του στην Ευρώπη και την Αμερική.

Γράφτηκε: μεταξύ 5 και 21 του Μάη 1890

ⁱ Το άρθρο «4 του Μάη στο Λονδίνο» ήταν αφιερωμένο στο πρώτο γιορτασμό της Διεθνούς Ημέρας των Εργατών, της Πρωτομαγιάς, από τα σοσιαλιστικά κόμματα και τις εργατικές οργανώσεις, σύμφωνα με την απόφαση του Διεθνούς Συνεδρίου των σοσιαλιστών εργατών, που έγινε στο Παρίσι το 1889. Οι μαζικές διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις που οι πιο καλοοργανωμένες έγιναν στην Αυστρία διεξήχθησαν σύμφωνα με την απόφαση του Συνεδρίου, με σύνθημα τον αγώνα για νομοθετικά κατοχυρωμένο δωρο. Ο πρώτος γιορτασμός της Πρωτομαγιάς, επίσης καλά οργανωμένος από τους εργάτες τον Λονδίνου, έγινε την πρώτη Κυριακή του Μάη, 4 του Μάη 1890.

Γράφτηκε: μεταξύ 5 και 21 του Μάη 1890.

«Μαρξ - Ένγκελς - Για τον Ρεφορμισμό», εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή σελ 184-192

Φρίντριχ Ένγκελς

Εισαγωγή στο Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, του Μαρξ

Επίπεδο ανάπτυξης

Χάρη στην οικονομική και πολιτική ανάπτυξη της Γαλλίας από το 1789, διαμορφώθηκε εδώ και πενήντα χρόνια μια τέτοια κατάσταση στο Παρίσι, που καμιά επανάσταση δεν μπορούσε να ξεσπάσει σ' αυτό χωρίς να πάρει προλεταριακό χαρακτήρα, έτσι που το προλεταριάτο που είχε κερδίσει τη νίκη με το αίμα του, εμφανίστηκε ύστερα από τη νίκη με τις δικές του διεκδικήσεις. Αυτές οι διεκδικήσεις ήταν λίγο πολύ ακαθόριστες, ακόμα και μπερδεμένες, ανάλογα με τον κάθε φορά βαθμό ανάπτυξης των παρισινών εργατών. Τελικά όμως όλες έτειναν προς την κατάργηση της ταξικής αντίθεσης ανάμεσα στους κεφαλαιοκράτες και στους εργάτες. Είναι αλήθεια ότι δεν ήξεραν πως έπρεπε να γίνει αυτό, ωστόσο αυτή η διεκδίκηση, όσο ακαθόριστα κι αν ήταν ακόμα διατυπωμένη, έκλεινε μέσα της μια απειλή για το κοινωνικό καθεστώς που υπήρχε. Οι εργάτες που την πρόβαλαν ήταν ακόμη οπλισμένοι. Γι' αυτό, για τους αστούς που κρατούσαν το τιμόνι του κράτους, πρωταρχική προσταγή ήταν να αφοπλιστούν οι εργάτες. Κι έτσι, ύστερα από κάθε επανάσταση που κέρδιζαν οι εργάτες, ξεσπάει ένας νέος αγώνας που τελειώνει με την ήττα των εργατών.

Αυτό συνέβηκε για πρώτη φορά στα 1848. Οι φιλελεύθεροι αστοί της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης οργάνωναν συμπόσια για να πετύχουν την εκλογική μεταρρύθμιση που θα εξασφάλιζε την κυριαρχία του κόμματός τους. Στον αγώνα τους με την κυβέρνηση αναγκάζονταν όλο και πιο πολύ να κάνουν έκκληση στο λαό, κι υποχρεώνονταν βαθμιαία να δίνουν το προβάδισμα στα ριζοσπαστικά και δημοκρατικά στρώματα της αστικής τάξης και των μικροαστών. Μα πίσω απ' αυτούς βρίσκονταν οι επαναστάτες εργάτες, κι οι εργάτες αυτοί είχαν αποκτήσει από το 1830 πολύ μεγαλύτερη πολιτική αυτοτέλεια απ' ό,τι το εποπτεύονταν οι αστοί κι οι δημοκρατικοί ακόμα. Τη στιγμή της κρίσης ανάμεσα στην κυβέρνηση και στην αντιπολίτευση, οι εργάτες άρχισαν τη μάχη στους δρόμους. Ο Λουδοβίκος Φίλιππος εξαφανίστηκε και μαζί του εξαφανίστηκε και η εκλογική μεταρρύθμιση, στη θέση της ξεπρόβαλε η δημοκρατία και μάλιστα μια δημοκρατία που οι ίδιοι νικητές εργάτες τη χαρακτήρισαν «κοινωνική» δημοκρατία, ωστόσο κανένας δεν είχε ξεκαθαρίσει τι σήμαινε αυτή η κοινωνική δημοκρατία, ούτε κι οι ίδιοι οι εργάτες. Όμως τώρα είχαν όπλα και αποτελούσαν μια δύναμη μέσα στο κράτος. Γι' αυτό οι αστοί δημοκράτες που βρίσκονταν στην εξουσία, μόλις ένιωσαν λίγο πολύ στέρεο το έδαφος κάτω από τα πόδια τους ο πρώτος σκοπός που επιδίωξαν ήταν ν' αφοπλίσουν τους εργάτες. Αυτό έγινε στην εξέγερση του Ιούνι του 1848, στην οποία τους έσπρωξαν με την άμεση αθέτηση του λόγου τους, με ανοιχτό χλευασμό και την απόπειρα να εξορίσουν τους άνεργους σε μια απόμακρη επαρχία. Η κυβέρνηση είχε φροντίσει να έχει συντριπτική υπεροχή δυνάμεων. Ύστερα από ηρωικό αγώνα, που κράτησε πέντε μέρες, οι εργάτες νικήθηκαν. Και τότες επακολούθησε μια σφαγή των άοπλων αιχμαλώτων, που παρόμοια δεν είχε γίνει από την εποχή των εμφύλιων πολέμων που προετοίμασαν την πτώση της ρωμαϊκής δημοκρατίας. Ήταν η πρώτη φορά που η αστική τάξη έδειχνε σε τι σημείο έξαλλης σκληρότητας μπορεί να φτάσει στην εκδίκησή της, μόλις τολμήσει το προλεταριάτο να ορθωθεί απέναντί της σαν ξεχωριστή τάξη με τις δικές του διεκδικήσεις και τα δικά του συμφέροντα. Κι όμως, το 1848 δεν ήταν παρά παιχνιδάκι μπροστά στη λίστα της αστικής τάξης το 1871.

Η δεύτερη αυτοκρατορία

Η τιμωρία ακολουθούσε κατά πόδι. Αν το προλεταριάτο δεν μπορούσε ακόμα να κυβερνήσει τη Γαλλία, η αστική τάξη δεν μπορούσε πια να την κυβερνά. Τουλάχιστον όχι τότε, που στην πλειοψηφία της ήταν ακόμα μοναρχική κι ήταν χωρισμένη σε τρία δυναστικά κόμματα και σ' ένα τέταρτο, δημοκρατικό. Οι εσωτερικές της διαμάχες έδωσαν τη δυνατότητα στον τυχοδιώχτη Λουδοβίκο Βοναπάρτη να πάρει στα χέρια του όλα τα κλειδιά της εξουσίας - το στρατό, την αστυνομία, το διοικητικό μηχανισμό - και στις 2 του Δεκεμβρίου 1851, να τινάξει στον αέρα το τελευταίο φρούριο της αστικής τάξης, την εθνοσυνέλευση. Άρχισε η δεύτερη αυτοκρατορία, η εκμετάλλευση της Γαλλίας από μια σπείρα πολιτικούς και οικονομικούς τυχοδιώχτες, μα σύγχρονα άρχισε και μια βιομηχανική

ανάπτυξη, που ποτέ δεν ήταν δυνατή στο στενόκαρδο και φοβισμένο σύστημα του Λουδοβίκου Φιλίππου, κάτω από την αποκλειστική κυριαρχία μονάχα μιας μικρής μερίδας της μεγαλοαστικής τάξης. Ο Λουδοβίκος Βοναπάρτης αφαίρεσε την πολιτική εξουσία από τους κεφαλαιοκράτες με το πρόσχημα ότι θα τους προστατέψει αυτούς, τους αστούς, από τους εργάτες, και από την άλλη, ότι θα προστατέψει τους εργάτες από τους αστούς. Σε αντάλλαγμα όμως η κυριαρχία του ευνόησε την κερδοσκοπία και τη βιομηχανική δραστηριότητα, με μία λέξη, την ανάπτυξη και τον πλουτισμό ολόκληρης της αστικής τάξης, σε πρωτάκουστο ως τα τότε βαθμό. Είναι αλήθεια ότι σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό αναπτύχθηκε η διαφθορά και η μαζική κλεψιά που κέντρο της ήταν η αυτοκρατορική αυλή, που έβγαζε μεγάλα ποσοστά απ' αυτόν τον πλουτισμό.

Μα η δεύτερη αυτοκρατορία ήταν μια έκκληση στο γαλλικό εθνικισμό, ήταν η διεκδίκηση των συνόρων της πρώτης αυτοκρατορίας που χάθηκαν το 1814, τουλάχιστον των συνόρων της πρώτης δημοκρατίας. Μια γαλλική αυτοκρατορία, μέσα στα σύνορα της παλιάς μοναρχίας και μάλιστα μέσα στα πιο κουτσουρεμένα ακόμη σύνορα του 1815 - δεν ήταν δυνατό να κρατηθεί πολύν καιρό. Απ' αυτό βγήκε η ανάγκη να χάνει από καιρό σε καιρό πολέμους και η ανάγκη για επέκταση των συνόρων. Καμιά όμως συνοριακή επέκταση δε θάμπωνε τόσο τη φαντασία των Γάλλων εθνικιστών, όσο η επέκταση προς τη γερμανική αριστερή όχθη του Ρήνου. Ενα τετραγωνικό μίλι στο Ρήνο είχε γι' αυτούς μεγαλύτερη αξία από δέκα στις Αλπεις ή οπουδήποτε αλλού. Με τη δεύτερη αυτοκρατορία η διεκδίκηση ν' αποδοθεί ξανά στη Γαλλία η αριστερή όχθη του Ρήνου, είτε μεμιάς, είτε τμηματικά, δεν ήταν παρά ζήτημα χρόνου. Η ώρα έφτασε με τον πρωσο-αυστριακό πόλεμο του 1866. Όταν ο Βοναπάρτης είδε ότι γελάστηκε και από τον Βίσμαρκ και εξαιτίας της δικής του υπερπανούργας δισταχτικής πολιτικής και δεν πήρε την «εδαφική αποζημίωση» που περίμενε, δεν του έμεινε άλλο τίποτα παρά να κάνει πόλεμο, που ξέσπασε το 1870 και που τον οδήγησε πρώτα στο Σεντάν κι από κει στη Βίλχελμσχέ¹.

Σαν χάρτινος Πύργος

Αναπόφευγη συνεπεία ήταν η επανάσταση του Παρισιού στις 4 του Σεπτεμβρίου 1870. Η αυτοκρατορία σωριάστηκε σαν χάρτινος πύργος κι ανακηρύχτηκε πάλι η δημοκρατία. Ο εχθρός όμως βρισκόταν έξω από τις πύλες του Παρισιού, οι στρατιές της αυτοκρατορίας είτε ήταν κυκλωμένες στο Μετς χωρίς ελπίδα να ξεφύγουν, ή κρατιούνταν αιχμάλωτες στη Γερμανία. Στην κρίσιμη αυτή κατάσταση ο λαός επέτρεψε στους βουλευτές του Παρισιού του προηγούμενου νομοθετικού σώματος να εμφανιστούν σαν «κυβέρνηση εθνικής άμυνας». Και το δέχτηκε αυτό τόσο πιο εύκολα που για το σκοπό της άμυνας όλοι οι ικανοί να κρατούν όπλα Παρισινοί είχαν καταταχθεί τώρα στην εθνοφυλακή κι ήταν οπλισμένοι, κι έτσι τώρα οι εργάτες αποτελούσαν τη μεγάλη πλειοψηφία. Δεν άργησε όμως να ξεσπάσει σε σύγκρουση η αντίθεση ανάμεσα στην κυβέρνηση, που αποτελούνταν σχεδόν αποκλειστικά από αστούς, και στο οπλισμένο προλεταριάτο. Στις 31 του Οχτώβρη εργατικά τάγματα κατέλαβαν με έφοδο το δημαρχείο και πιάσανε μερικά από τα μέλη της κυβέρνησης. Η προδοσία, η άμεση αθέτηση του λόγου της από την κυβέρνηση και η παρέμβαση μερικών μικροαστικών ταγμάτων τους απελευθέρωσαν ξανά και οι εργάτες για να μην ανάψουν τον εμφύλιο πόλεμο μέσα σε μια πόλη πολιορκημένη από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, άφησαν στη θέση της την παλιά κυβέρνηση.

Τέλος, στις 28 του Γενάρη 1871, συνθηκολόγησε το πεινασμένο Παρίσι. Συνθηκολόγησε όμως με τιμές άγνωστες ως τότε στην Ιστορία των πολέμων. Τα φρούρια παραδόθηκαν, η οχυρωματική γραμμή που περιέβαλε το Παρίσι αφοπλίστηκε, ο ταχτικός στρατός και η κινητή φρουρά παράδωσαν τα όπλα τους και θεωρήθηκαν αιχμάλωτοι πολέμου. Η εθνοφυλακή όμως κράτησε τα όπλα και τα κανόνια της κι έκλεισε μόνο ανακωχή με τους νικητές. Οι ίδιοι οι νικητές δεν τόλμησαν να μπουν θριαμβευτικά στο Παρίσι. Το μόνο που τόλμησαν να καταλάβουν ήταν μια μικρή γωνιά του Παρισιού, που κι αυτή αποτελιόταν κατά ένα μέρος από δημόσια πάρκα. Κι αυτά μόνο για λίγες μέρες! Και σ' όλο αυτό το διάστημα αυτοί, που 131 ολόκληρες μέρες κράτησαν περικυκλωμένο το Παρίσι, βρέθηκαν οι ίδιοι περικυκλωμένοι απ' τους οπλισμένους εργάτες του Παρισιού που πρόσεχαν καλά να μην περάσει κανένας «Πρώσος» τα στενά όρια της γωνιάς που είχε παραχωρηθεί στους ξένους κατακτητές. Τέτοιος ήταν ο σεβασμός που εμπνέανε οι εργάτες του Παρισιού στο στρατό, που μπροστά του είχαν καταθέσει τα όπλα όλες οι στρατιές της αυτοκρατορίας. Και οι Πρώσοι

γιούνκερς που είχαν έρθει να εκδικηθούν στην εστία της επανάστασης, αναγκάστηκαν να σταθούν με σεβασμό και να χαιρετίσουν τούτη ακριβώς την ένοπλη επανάσταση.

Η ώρα της Κομμούνας

Όσο διαρκούσε ο πόλεμος, οι εργάτες του Παρισιού περιορίστηκαν να ζητούν τη δραστήρια συνέχιση του αγώνα. Τώρα όμως, που με τη συνθηκολόγηση του Παρισιού είχε γίνει ειρήνη, τώρα ο Θιέρσος, ο νέος αρχηγός της κυβέρνησης αναγκάστηκε να καταλάβει ότι η κυριαρχία των κατεχουσών τάξεων - των μεγάλων γαιοκτημόνων και των κεφαλαιούχων - θα βρισκόταν σε αδιάκοπο κίνδυνο όσο οι εργάτες του Παρισιού κρατούσαν τα όπλα στα χέρια τους. Η πρώτη του πράξη ήταν η απόπειρα να τους αφοπλίσει. Στις 18 του Μάρτη έστειλε δυνάμεις του ταχτικού στρατού με τη διαταγή να αρπάξουν το πυροβολικό που ανήκε στην εθνοφυλακή, το πυροβολικό που είχε κατασκευαστεί στη διάρκεια της πολιορκίας του Παρισιού και που είχε πληρωθεί με δημόσιο έρανο. Η απόπειρα απότυχε, το Παρίσι ξεσηκώθηκε σαν ένας άνθρωπος για να αντισταθεί. Έτσι κηρύχτηκε ο πόλεμος ανάμεσα στο Παρίσι και τη γαλλική κυβέρνηση, που είχε την έδρα της στις Βερσαλλίες. Στις 26 του Μάρτη έγιναν οι εκλογές της Κομμούνας του Παρισιού και στις 28 την ανακήρυσαν. Η Κεντρική Επιτροπή της εθνοφυλακής που είχε ασκήσει ως τότε την εξουσία, υπέβαλε την παραίτησή της στην Κομμούνα, αφού πρώτα κατάργησε με διάταγμα τη σκανδαλώδη «αστυνομία ηθών» του Παρισιού. Στις 30, η Κομμούνα κατάργησε τη στρατιωτική θητεία και τον ταχτικό στρατό και ανακήρυξε σα μοναδική ένοπλη δύναμη την εθνοφυλακή, στην οποία θα ανήκαν όλοι οι πολίτες οι ικανοί να κρατούν όπλα. Χάρισε όλα τα νοίκια για τις κατοικίες από τον Οχτώβρη του 1870 ως τον Απρίλη του 1871, συμψηφίζοντας στα ενοίκια της περιόδου που θ' ακολουθούσε τα ποσά που είχαν ήδη πληρωθεί και ανάστειλε κάθε πούληση ενεχύρων στο δημαρχιακό ενεχυροδανειστήριο. Την ίδια μέρα επικυρώθηκε η εκλογή των ξένων υπηκόων στην Κομμούνα, γιατί «η σημαία της Κομμούνας είναι σημαία της παγκόσμιας δημοκρατίας». Την 1η του Απρίλη αποφασίστηκε, ο μεγαλύτερος μισθός οποιουδήποτε υπαλλήλου της Κομμούνας, συνεπώς και των ίδιων των μελών της, να μην ξεπερνάει τις 6.000 φράγκα (4.800 μάρκα). Την επόμενη μέρα ψηφίστηκε το διάταγμα για το χωρισμό της εκκλησίας από το κράτος και για την κατάργηση όλων των κρατικών επιχορηγήσεων για θρησκευτικούς σκοπούς, καθώς και για τη μετατροπή όλων των εκκλησιαστικών χτημάτων σε εθνική ιδιοκτησία. Υστερα απ' αυτό διατάχθηκε στις 8 του Απρίλη, κι εφαρμόστηκε σιγά - σιγά, η απομάκρυνση απ' τα σχολεία όλων των θρησκευτικών συμβόλων και εικόνων, και η κατάργηση όλων των θρησκευτικών δογμάτων και προσευχών - με μια λέξη «καθετί που ανάγεται στη σφαίρα της ατομικής συνείδησης». Μπροστά στις καθημερινές εκτελέσεις αγωνιστών της Κομμούνας που πιάνονταν αιχμάλωτοι από τα στρατεύματα των Βερσαλλιών, εκδόθηκε στις 5 του Απρίλη ένα διάταγμα για τη σύλληψη ομήρων, που ποτέ όμως δεν εφαρμόστηκε. Στις 6 του Απρίλη το 137 τάγμα της εθνοφυλακής έβγαλε τη λαιμητόμο και την έκαψε δημόσια μέσα σε λαϊκό αλαλαγμό. Στις 12 του Απρίλη, η Κομμούνα αποφάσισε να κατεδαφίσει τη στήλη της νίκης στην Πλατεία της Βαντόμ, που είναι χυμένη από το μέταλλο των κανονιών που είχε κυριεύσει ο Ναπολέοντας ύστερα από τον πόλεμο του 1809, γιατί αποτελούσε σύμβολο εθνικισμού και μίσους ανάμεσα στους λαούς. Το διάταγμα αυτό εκτελέστηκε στις 16 του Μάη. Στις 16 του Απρίλη η Κομμούνα διάταξε μια στατιστική απογραφή των εργοστασίων που τα είχαν κλείσει οι εργοστασιάρχες και την επεξεργασία σχεδίων για τη λειτουργία αυτών των εργοστασίων από τους εργάτες που εργάζονταν πριν σ' αυτά και που τώρα θα οργανώνονταν σε συνεργατικούς συνεταιρισμούς καθώς και για την οργάνωση αυτών των συνεργατικών συνεταιρισμών σε μια μεγάλη Ένωση. Στις 20 του Απρίλη, η Κομμούνα κατάργησε τη νυχτερινή δουλειά για τους αρτεργάτες, καθώς και τα γραφεία εξεύρεσης εργασίας που από τον καιρό της δεύτερης αυτοκρατορίας τα διαχειρίζονταν μονοπωλιακά ορισμένα υποκείμενα - πρώτης γραμμής εκμεταλλευτές των εργατών - που τα είχε διορίσει η αστυνομία. Τα γραφεία αυτά μεταβιβάστηκαν στα δημαρχεία των είκοσι διαμερισμάτων του Παρισιού. Στις 30 του Απρίλη η Κομμούνα διάταξε το κλείσιμο των ενεχυροδανειστηρίων που αποτελούσαν μια ιδιωτική εκμετάλλευση των εργατών, κι έρχονταν σ' αντίθεση με το δικαίωμα των εργατών στα εργαλεία της δουλειάς τους και με το δικαίωμα να παίρνουν πιστώσεις. Στις 5 του Μάη αποφάσισε να κατεδαφίσει το παρεκκλήσι που είχε χτιστεί σαν εξιλέωση για την εκτέλεση του Λουδοβίκου XVI.

Έτσι από τις 18 του Μάρτη πρόβαλε καθαρά και έντονα ο ταξικός χαρακτήρας του παρισι-

νού κινήματος που, με τον πόλεμο ενάντια στην ξενική επέμβαση, είχε ως τώρα απωθηθεί στο βάθος της σκηνής. Και μια και στην Κομμούνα έπαιρναν μέρος σχεδόν μόνο εργάτες ή αναγνωρισμένοι εκπρόσωποι των εργατών, οι αποφάσεις της είχαν αποφασιστικά προλεταριακό χαρακτήρα. Είτε ψήφιζε μεταρρυθμίσεις, που η δημοκρατική αστική τάξη τις είχε παραλείψει μόνο από δειλία, που αποτελούσαν όμως απαραίτητη βάση για τη λεύτερη δράση της εργατικής τάξης, όπως η εφαρμογή της αρχής ότι η θρησκεία είναι καθαρά ιδιωτική υπόθεση των ατόμων στη σχέση τους προς το κράτος, είτε έπαιρνε αποφάσεις που εξυπηρετούσαν άμεσα τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και που μερικά έθιγαν βαθιά το παλιό κοινωνικό καθεστώς. Για την πραγματοποίηση όμως όλων αυτών μέσα σε μια πολιορκημένη πόλη μπορούσαν να γίνουν το πολύ - πολύ τα πρώτα μόνο βήματα. Αλλωστε από τις αρχές του Μάη όλες τις δυνάμεις τους τις απορροφούσε ο αγώνας ενάντια στα στρατεύματα που συγκέντρωνε όλο και σε μεγαλύτερο αριθμό η κυβέρνηση των Βερσαλλιών.

Οι αιματηρές συγκρούσεις

Στις 7 του Απρίλη, τα στρατεύματα των Βερσαλλιών είχαν καταλάβει το πέρασμα του Σηκουάνα στο Νεγί στο δυτικό μέτωπο του Παρισιού, αντίθετα όμως, στις 11 του Απρίλη σε μια επίθεση του στρατηγού Εντ στο νότιο μέτωπο αποκρούστηκαν με βαριές απώλειες. Το Παρίσι βομβαρδιζόταν συνεχώς και μάλιστα από τους ίδιους εκείνους ανθρώπους που είχαν στιγματίσει σαν ιεροσυλία το βομβαρδισμό της ίδιας αυτής πόλης από τους Πρώσους. Οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι εκλιπαρούσαν την πρωσική κυβέρνηση να επιστρέψει γρήγορα τους Γάλλους στρατιώτες που είχε αιχμαλωτίσει στο Σεντάν και στο Μετς, για να ξανακαταλάβουν το Παρίσι για λογαριασμό τους. Η βαθμιαία επιστροφή αυτών των στρατευμάτων έδωσε από τις αρχές του Μάη αποφασιστική υπεροχή στις δυνάμεις των Βερσαλλιών. Αυτό φάνηκε κιόλας στις 23 του Απρίλη, όταν ο Θιέρσος διέκοψε τις διαπραγματεύσεις για την ανταλλαγή, που πρότεινε η Κομμούνα, του αρχιεπισκόπου του Παρισιού και πολλών άλλων παπάδων που κρατιόνταν όμηροι στο Παρίσι, με μόνο τον Μπλανκί, που είχε εκλεγεί δυο φορές στην Κομμούνα, μα ήταν φυλακισμένος στο Κλερβό. Φάνηκε ακόμα περισσότερο στην αλλαγμένη γλώσσα του Θιέρσου. Ως τότε ήταν συγκρατημένος και διφορούμενος, τώρα έγινε ξαφνικά αυθάδης, απειλητικός, βάνανσος. Στις 3 του Μάη οι Βερσαλλιέροι κατέλαβαν το οχυρό του Μουλέν Σακέ, στο νότιο μέτωπο, στις 9 το φρούριο του Ισσί που καταστράφηκε ολότελα απ' το κανονίδι και στις 14 το φρούριο της Βανβ. Στο δυτικό μέτωπο προχωρούσαν σιγά - σιγά κυριεύοντας τα πολυάριθμα χωριά και τα κτίρια που απλώνονταν ως τα τείχη της πόλης, ώσπου έφτασαν στην κύρια οχυρωματική γραμμή. Στις 21 με προδοσία και από αμέλεια του φυλακίου της εθνοφρουράς στο σημείο αυτό, κατάφεραν να μπουν μέσα στην πόλη. Οι Πρώσοι που κρατούσαν τα βορινά και ανατολικά οχυρά επέτρεψαν στα στρατεύματα των Βερσαλλιών να περάσουν μέσα από την απαγορευμένη, σύμφωνα με τους όρους της ανακωχής, ζώνη στο βορινό μέρος της πόλης, κι έτσι να προχωρήσουν και να επιτεθούν σ' ευρύ μέτωπο που οι Παρισινοί πίστευαν πως καλυπτόταν από τους όρους της ανακωχής και για το λόγο αυτό το φρουρούσαν μόνο με μικρές δυνάμεις. Αυτό είχε σαν συνέπεια να προβληθεί μικρή μόνον αντίσταση στο δυτικό μισό τμήμα του Παρισιού, στις καθαυτό πλούσιες συνοικίες της πόλης. Όσο τα στρατεύματα του εισβολέα πλησίαζαν στο ανατολικό τμήμα του Παρισιού, στην καθαυτό εργατούπολη, τόσο η αντίσταση δυνάμωνε και γινόταν πιο πεισματική. Μόνο ύστερα από οχταήμερο αγώνα υπέκυψαν στα υψώματα της Μπελβίλ και του Μενιλμοντάν οι τελευταίοι υπερασπιστές της Κομμούνας και τότε έφτασε στο αποκορύφωμά της η σφαγή των άοπλων ανδρών, γυναικών και παιδιών, η σφαγή που μάνιαζε όλη τη βδομάδα σε διαρκώς αυξανόμενη έκταση. Το τουφέκι δε σκότωνε πια αρκετά γρήγορα, γι' αυτό οι νικημένοι εκτελούνταν μαζικά κατά εκατοντάδες με τα πολυβόλα. Ο «Τοίχος των Ομοσπόνδων» στο νεκροταφείο του Περ-Λασέζ, όπου έγινε η τελευταία μαζική σφαγή, ορθώνεται ακόμα σήμερα, βουβή μα εύγλωττη μαρτυρία για τη λύσσα που είναι ικανή να φθάσει η κυρίαρχη τάξη, μόλις το προλεταριάτο τολμήσει να παλέψει για το δίκιο του. Ύστερα, όταν αποδείχτηκε ότι ήταν αδύνατο να τους σφάξουν όλους, άρχισαν να χάνουν μαζικές συλλήψεις, να τουφεκίζουν τα θύματα που διάλεγαν αυθαίρετα μέσα από τις γραμμές των αιχμαλώτων και να μεταφέρουν τους υπόλοιπους σε μεγάλα στρατόπεδα, όπου περίμεναν να δικαστούν από στρατοδικεία. Τα πρωσικά στρατεύματα που περικύκλωναν το βορινό τμήμα του Παρισιού είχαν διαταγή να μην αφήσουν κανένα φυγάδα να περάσει, μα οι αξιωματικοί έκαναν συχνά στραβά μάτια, όταν οι φαντάροι άκουγαν περισσότερο το πρόσταγμα του ανθρωπισμού από τις

διαταγές του Γενικού Επιτελείου. Ιδιαίτερη τιμή ανήκει στο σαξονικό σώμα στρατού που φέρθηκε με πολύ ανθρωπισμό κι άφησε να περάσουν πολλοί που ήταν ολοφάνερο ότι ήταν μαχητές της Κομμούνας.

Διδάγματα από τις παραλείψεις

Αν σήμερα, ύστερα από είκοσι χρόνια, ρίξουμε μια ματιά πίσω στη δράση και στην ιστορική σημασία της Κομμούνας του Παρισιού του 1871, θα δούμε ότι είναι ανάγκη να κάνουμε μερικές προσθήκες στην περιγραφή της που γίνεται στον «Εμφύλιο πόλεμο στη Γαλλία».

Τα μέλη της Κομμούνας χωρίζονταν σε μια πλειοψηφία, τους μπλανκιστές που επικρατούσαν και στην Κεντρική Επιτροπή της εθνοφυλακής, και σε μια μειοψηφία: μέλη της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών, κυρίως από οπαδούς της σοσιαλιστικής σχολής του Πруντόν. Οι μπλανκιστές, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, ήτανε την εποχή εκείνη σοσιαλιστές μόνο από επαναστατικό και προλεταριακό ένστικτο. Λίγοι μόνον είχαν αποκτήσει μεγαλύτερη σαφήνεια αρχών, χάρη στο Βαγιάν που γνώριζε το γερμανικό επιστημονικό σοσιαλισμό. Καταλαβαίνει κανείς, λοιπόν, ότι στον οικονομικό τομέα η Κομμούνα παρέλειψε αρκετά πράγματα, που κατά τη σημερινή μας αντίληψη, έπρεπε να τα είχε κάνει. Δυσκολότερα βέβαια από όλα μπορεί να κατανοηθεί το γεγονός ότι η Κομμούνα στάθηκε ευλαβικά με ιερό σεβασμό μπροστά στις πόρτες της τράπεζας της Γαλλίας. Αυτό ήταν επίσης σοβαρό πολιτικό λάθος. Η τράπεζα στα χέρια της Κομμούνας - αυτό θα άξιζε περισσότερο από δέκα χιλιάδες ομήρους, θα σήμαινε την πίεση που θα ασκούσε στην κυβέρνηση των Βερσαλλιών ολόκληρη η αστική τάξη για να κλείσει ειρήνη με την Κομμούνα. Πιο αξιοθαύμαστα όμως ακόμα είναι τα τόσα σωστά πράγματα που έκανε η Κομμούνα, μ' όλο που αποτελούνταν από μπλανκιστές και πруντονιστές. Φυσικά οι πрунτονιστές ήταν κυρίως υπεύθυνοι για τα οικονομικά διατάγματα της Κομμούνας, τόσο για τις αξιέπαινες όσο και για τις μη αξιέπαινες πλευρές τους, όπως οι μπλανκιστές ήταν υπεύθυνοι για τις πολιτικές της πράξεις και παραλείψεις. Και στις δυο περιπτώσεις η ειρωνεία της ιστορίας θέλησε - όπως συνήθως συμβαίνει όταν έρχονται στην εξουσία οι δογματικοί - να κάνουν και οι δυο το αντίθετο απ' ό,τι όριζε η θεωρία της σχολής τους.

Ο Πрунτόν, ο σοσιαλιστής του μικροχωρικού και του βιοτέχνη μάστορα, μισούσε την οργάνωση με θετικό μίσος. Έλεγε γι' αυτήν ότι περικλείνει περισσότερο κακό παρά καλό, ότι απ' τη φύση της είναι άγονη, ακόμα και βλαβερή, γιατί αποτελεί ένα είδος δεσμών στην ελευθερία του εργάτη, ότι είναι ένα καθαρά στείρο και οχληρό δόγμα που βρίσκεται σε διάσταση, τόσο με την ελευθερία του εργάτη, όσο και με την οικονομία της εργασίας, ότι τα μειονεκτήματά της μεγάλωναν γρηγορότερα από τα πλεονεκτήματά της, ότι απέναντι σ' αυτήν ο ανταγωνισμός, ο καταμερισμός της δουλειάς, η ατομική ιδιοκτησία, αποτελούν οικονομικές δυνάμεις. Μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις - όπως τις αποκαλεί ο Πрунτόν - της μεγάλης βιομηχανίας και των μεγάλων επιχειρήσεων, όπως οι σιδηρόδρομοι, έχει θέση η οργάνωση των εργατών (βλέπε: «Idée generale de la revolution», 3eme etude. «Γενική ιδέα της επανάστασης», 3η μελέτη).

Στα 1871, η μεγάλη βιομηχανία, ακόμη και στο Παρίσι, σ' αυτό το κέντρο της χειροτεχνίας, είχε τόσο πολύ πάψει ν' αποτελεί εξαίρεση που το πιο σημαντικό διάταγμα της Κομμούνας θέσπιζε μια οργάνωση της μεγάλης βιομηχανίας, ακόμα και της χειροτεχνίας, που έπρεπε να βασίζεται όχι μόνο στην οργάνωση των εργατών μέσα σε κάθε εργοστάσιο, μα και που έπρεπε να συνενώσει όλους αυτούς τους συνεταιρισμούς σε μια μεγάλη ένωση, με λίγα λόγια, μια οργάνωση που, όπως πολύ σωστά λέει ο Μαρξ στον «Εμφύλιο πόλεμο», τελικά θα έπρεπε να καταλήξει στον κομμουνισμό, δηλ. ακριβώς το αντίθετο της πрунτονικής θεωρίας. Και γι' αυτό η Κομμούνα έγινε επίσης ο τάφος της σοσιαλιστικής σχολής του Πрунτόν. Σήμερα η σχολή αυτή έχει εξαφανιστεί από τους γαλλικούς εργατικούς κύκλους. Τώρα σ' αυτούς επικρατεί αναντίρρητα η θεωρία του Μαρξ, όχι λιγότερο ανάμεσα στους ποσιμπλιστές², απ' ό,τι ανάμεσα στους «μαρξιστές». Μόνο ανάμεσα στη «ριζοσπαστική» αστική τάξη υπάρχουν ακόμα πрунτονιστές.

Οι μπλανκιστές δεν είχαν καλύτερη τύχη. Διαπαιδαγωγημένοι στη σχολή της συνωμοσίας κι ενωμένοι με την αυστηρή πειθαρχία που ανταποκρίνεται σ' αυτήν, ξεκινούσαν από την άποψη, ότι ένας σχετικά μικρός αριθμός από αποφασισμένους, καλά οργανωμένους ανθρώπους είναι ικανοί σε μια δοσμένη ευνοϊκή στιγμή, όχι μόνο να πάρουν το πηδάλιο του κράτους στα χέρια τους μα ακόμα, και με μια δραστήρια και ανελέητη δράση να το κρατήσουν τόσο, ώσπου να κατορθώσουν να τρα-

βήξουν τη μάζα του λαού στην επανάσταση και να τη συσπειρώσουν γύρω από την καθοδηγητική μικρή ομάδα. Για το σκοπό αυτό χρειαζόταν πριν απ' όλα αυστηρότατη δικτατορική συγκέντρωση όλης της εξουσίας στα χέρια της νέας επαναστατικής κυβέρνησης. Και τι έκανε η Κομμούνα, που στην πλειοψηφία της αποτελούνταν από τέτοιους ακριβώς μπλανκιστές; Σ' όλες της τις διακηρύξεις προς τους Γάλλους των επαρχιών, τους καλούσε να σχηματίσουν μια ελεύθερη ομοσπονδία από όλες τις γαλλικές κοινότητες μαζί με το Παρίσι, μια εθνική οργάνωση που για πρώτη φορά θα δημιουργούνταν πραγματικά από το ίδιο το έθνος. Και ίσα-ίσα η καταπιεστική δύναμη της προηγούμενης συγκεντρωτικής κυβέρνησης - στρατός, πολιτική αστυνομία και γραφειοκρατία - που είχε δημιουργήσει ο Ναπολέων στα 1798 και που από τότε την παραλάβαινε, σαν βολικό όργανο κάθε καινούρια κυβέρνηση και τη χρησιμοποιούσε ενάντια στους αντιπάλους της, ακριβώς αυτή η δύναμη έπρεπε παντού να πέσει όπως είχε κιόλας γκρεμιστεί στο Παρίσι.

Η Κομμούνα αναγκάστηκε αμέσως από την αρχή να αναγνωρίσει ότι όταν η εργατική τάξη έρθει πια στην εξουσία, δεν μπορεί να εξακολουθεί να διοικεί με την παλιά κρατική μηχανή, ότι η εργατική αυτή τάξη, για να μην ξαναχάσει την κυριαρχία που μόλις έχει κατακτήσει, πρέπει, από τη μια να παραμερίσει όλη την παλιά καταπιεστική μηχανή που ως τότε είχε χρησιμοποιηθεί εναντίον της, κι από την άλλη να εξασφαλίσει τον εαυτό της από τους ίδιους της τους βουλευτές και υπαλλήλους, ορίζοντας ότι όλοι, δίχως καμιά εξαίρεση, μπορούν ανακληθούν σ' οποιαδήποτε στιγμή. Ποια ήταν η χαρακτηριστική ιδιομορφία του ως τα τώρα κράτους; Για την εξυπηρέτηση των κοινών συμφερόντων η κοινωνία είχε αρχικά δημιουργήσει δικά της όργανα με τον απλό καταμερισμό της δουλειάς. Τα όργανα όμως αυτά που η κορυφή τους είναι η κρατική εξουσία, εξυπηρετώντας τα δικά τους ειδικά συμφέροντα, είχαν με τον καιρό μετατραπεί από υπηρέτες της κοινωνίας σε αφέντες της, όπως το βλέπουμε λ.χ., όχι μόνο στην κληρονομική μοναρχία, μα και στην αστική δημοκρατία. Πουθενά οι «πολιτικοί» δεν αποτελούν ένα πιο ξεχωριστό και πιο ισχυρό τμήμα του έθνους, όσο ακριβώς στη Βόρεια Αμερική. Εδώ το καθένα από τα δυο μεγάλα κόμματα, που διαδέχονται το ένα το άλλο στην εξουσία, διευθύνεται με τη σειρά του από ανθρώπους που κάνουν την πολιτική, προσδοφώρα υπόθεση, που κερδοσκοπούν πάνω στις έδρες της νομοθετικής συνέλευσης τόσο της ομοσπονδίας όσο και των ξεχωριστών πολιτειών ή που ζουν από τη ζύμωση που κάνουν για το κόμμα τους και που όταν το κόμμα τους νικήσει, ανταμείβονται με θέσεις. Είναι γνωστό πως οι Αμερικάνοι τριάντα χρόνια τώρα προσπαθούν ν' αποτινάξουν το ζυγό αυτό που έγινε αφόρητος και πως, παρ' όλα αυτά, βουλιάζουν όλο και πιο βαθιά μέσα στο βάλτο της διαφθοράς. Ακριβώς στην Αμερική μπορούμε να δούμε καλύτερα πώς συντελείται αυτή η ανεξαρτητοποίηση της κρατικής εξουσίας από την κοινωνία που αρχικά ήταν προορισμένη να γίνει απλό όργάνό της. Εδώ δεν υπάρχει καμιά δυναστεία, δεν υπάρχουν ευγενείς, ούτε μόνιμος στρατός, εκτός από τους λίγους άνδρες για την επίβλεψη των Ινδιάνων, δεν υπάρχει ούτε γραφειοκρατία με μόνιμες θέσεις ή με δικαίωμα σύνταξης. Κι όμως, έχουμε εδώ δυο μεγάλες συμμορίες από πολιτικούς κερδοσκόπους που παίρνουν διαδοχικά στα χέρια τους την κρατική εξουσία και την εκμεταλλεύονται με τα πιο διεφθαρμένα μέσα και για τους πιο διεφθαρμένους σκοπούς, ενώ το έθνος είναι ανίσχυρο μπροστά στους δυο μεγάλους αυτούς συνασπισμούς των πολιτικών, που βρίσκονται δήθεν στην υπηρεσία του, μα που στην πραγματικότητα το εξουσιάζουν και το καταληστεύουν.

Ενάντια σ' αυτή τη μετατροπή του κράτους και των κρατικών οργάνων από υπηρέτες της κοινωνίας σε αφέντες της, μια μετατροπή που είναι αναπόφευκτη σ' όλα τα ως τα τώρα κράτη, η Κομμούνα χρησιμοποίησε δυο αλάνθαστα μέσα. Πρώτα, σ' όλες τις θέσεις -? διοικητικές δικαστικές και εκπαιδευτικές - έβαλε υπαλλήλους εκλεγμένους με βάση την καθολική ψηφοφορία όλων των ενδιαφερόμενων, και μάλιστα με το δικαίωμα των ίδιων των ενδιαφερόμενων ν' ανακαλούν τον αντιπρόσωπό τους οποιαδήποτε στιγμή. Και δεύτερο, πλήρωνε στους υπαλλήλους της, στους ανώτερους και στους κατώτερους, μονάχα το μισθό που έπαιρναν οι άλλοι εργάτες. Ο μεγαλύτερος μισθός, που γενικά πλήρωνε η Κομμούνα, ήταν 6.000 φράγκα. Ετσι μπήκε ένα σίγουρο εμπόδιο στη θεσιθηρία και στον αριβισμό, ακόμα και χωρίς τις δεσμευτικές εντολές που έπαιρναν, χώρα απ' όλα τ' άλλα, οι αντιπρόσωποι στα αντιπροσωπευτικά σώματα.

Η δικτατορία του προλεταριάτου...

Αυτό το τσάκισμα της παλιάς κρατικής εξουσίας και η αντικατάστασή της από μια καινού-

ρια, αληθινά δημοκρατική εξουσία, περιγράφεται διεξοδικά στο τρίτο μέρος του «Εμφυλίου Πολέμου». Ήταν όμως απαραίτητο να σταματήσουμε εδώ με συντομία για άλλη μια φορά σ' ορισμένα χαρακτηριστικά του, γιατί ακριβώς στη Γερμανία η δεισιδαιμονία για το κράτος πέρασε από τη φιλοσοφία στην κοινή συνείδηση της αστικής τάξης, κι ακόμα και σε πολλούς εργάτες. Σύμφωνα με τη φιλοσοφική άποψη, το κράτος είναι η «πραγματοποίηση της Ιδέας» ή η βασιλεία του θεού πάνω στη γη, μεταφρασμένη σε φιλοσοφική γλώσσα, το πεδίο όπου η αιώνια αλήθεια και η δικαιοσύνη πραγματοποιούνται ή πρόκειται να πραγματοποιηθούν. Κι από δω πηγάζει ένας δεισιδαιμονικός σεβασμός προς το κράτος και προς το καθετί που συνδέεται με το κράτος, ένας σεβασμός που ριζώνει τόσο πιο εύκολα, όσο έχουμε συνηθίσει απ' τα πιο μικρά μας χρόνια να φανταζόμαστε ότι όλες οι υποθέσεις και τα συμφέροντα που είναι κοινά για ολόκληρη την κοινωνία, δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν αλλιώς, παρά όπως εξυπηρετούνταν ως τώρα, δηλαδή από το κράτος και τα καλοδιορισμένα όργανά του. Και οι άνθρωποι φαντάζονται ότι κάνουν κιόλας ένα εξαιρετικά τολμηρό βήμα προς τα μπρος όταν απολυτρώνονται από την πίστη στην κληρονομική μοναρχία κι ορκίζονται στο όνομα της αστικής δημοκρατίας. Στην πραγματικότητα όμως, το κράτος δεν είναι τίποτ' άλλο παρά μια μηχανή για την καταπίεση μιας τάξης από μια άλλη και μάλιστα όχι λιγότερο στην αστική δημοκρατία απ' ό,τι γίνεται στη μοναρχία! Και στην καλύτερη περίπτωση, το κράτος είναι ένα κακό που κληροδοτείται στο προλεταριάτο, που νίκησε στον αγώνα για την ταξική κυριαρχία και που τις χειρότερες πλευρές του, όπως το έκαμε η Κομμούνα δεν μπορεί να μην τις περικόψει όσο το δυνατό γρηγορότερα ωσότου μια γενιά, μεγαλωμένη μέσα σε νέες και ελεύθερες κοινωνικές συνθήκες, θα είναι σε θέση να πετάξει όλα αυτά τα παλιοπράγματα που αποτελούν το κράτος.

Τον τελευταίο καιρό, το σοσιαλδημοκράτη φιλισταίο τον πιάνει ξανά ένας ιερός τρόμος όταν ακούει τις λέξεις: Δικτατορία του προλεταριάτου. Ε, λοιπόν κύριοι, θέλετε να μάθετε τι λογής είναι αυτή η δικτατορία; Κοιτάχτε την Παρισινή Κομμούνα. Αυτή ήταν η δικτατορία του προλεταριάτου.

1 Στις 2 του Σεπτεμβρίου 1870 ο γαλλικός στρατός νικήθηκε στο Σεντάν και αιχμαλωτίστηκε μαζί με τον αυτοκράτορα. Ο Ναπολέων Γ΄ κλείστηκε στον πύργο Βίλχελμσχέε στο Κάσελ.

2 Ποσιμπλισμός: οπορτουνιστική τάση στο γαλλικό εργατικό κίνημα στα τέλη του 19ου αιώνα.

Καρλ Μαρξ

Επιστολή στον Φρίντριχ Μπόλτε στη Νέα Υόρκη

Δοκίμασα μεγάλη έκπληξη, όταν πληροφορήθηκα ότι το υπ' αριθ. 1 Γερμανικό Τμήμα (στη Ν. Υόρκη) υποψιάζεται πως το Γενικό Συμβούλιο εκδηλώνει κάποια μεροληπτικότητα απέναντι στους αστούς φιλελεύθερους και σε κάποιες ομάδες αιρετικών και ντιλετάντηδων.

Το πράγμα είναι εντελώς αντίστροφο.

Η Διεθνής ιδρύθηκε για να αντικαταστήσει τις σοσιαλιστικές ή μισο-σοσιαλιστικές αιρέσεις με μια πραγματική οργάνωση της εργατικής τάξης για αγώνα. Στο αρχικό Καταστατικό και στην Ιδρυτική Διακήρυξή της αυτό φαίνεται με την πρώτη ματιά. Εξάλλου, η Διεθνής δε θα μπορούσε να στεργιώσει, αν η ιστορική διαδικασία δεν είχε ήδη συντρίψει τις αιρέσεις. Η ανάπτυξη των σοσιαλιστικών αιρέσεων και η ανάπτυξη του πραγματικού εργατικού κινήματος βρίσκονταν πάντα σε μια σχέση αντιστρόφως ανάλογη. Οι αιρέσεις έχουν (ιστορική) δικαίωση, όσο η εργατική τάξη είναι ακόμα ανώριμη για ένα αυθυπόστατο ιστορικό κίνημα. Μόλις φτάσει σ' αυτή την ωριμότητα, οι αιρέσεις γίνονται ουσιαστικά αντιδραστικές. Άλλωστε, στην ιστορία της Διεθνούς αποκαλύφθηκε εκείνο που αποκαλύπτεται ανέκαθεν στην ιστορία. Ό,τι έχει παλιώσει, επιχειρεί να παλινорθωθεί και να εδραιωθεί μέσα στα πλαίσια των νέων μορφών που προέκυψαν.

Η ιστορία της Διεθνούς ήταν επίσης ένας αδιάκοπος αγώνας του Γενικού Συμβουλίου ενάντια στις αιρέσεις και τους ερασιτεχνικούς πειραματισμούς, που προσπαθούσαν να επιβληθούν μέσα στη Διεθνή σε αντίθεση με το πραγματικό κίνημα της εργατικής τάξης. Η διαπάλη αυτή γινόταν στα Συνέδρια, πολύ περισσότερο όμως στις ιδιαίτερες συζητήσεις του Γενικού Συμβουλίου με τα κατά τόπους τμήματα.

Επειδή στο Παρίσι οι προουντονικοί (μουτουαλιστές²) ήσαν απ' τους συνιδρυτές της Ενωσης, ήταν επόμενο, τα πρώτα χρόνια, να κρατούν αυτοί το πηδάλιο εκεί. Αργότερα, φυσικά, σαν αντίβαρο προς αυτούς, δημιουργήθηκαν εκεί οι ομάδες των κολεκτιβιστών, των ποζιτιβιστών και άλλων.

Στη Γερμανία είναι η κλίκα των λασσαλικών. Εγώ ο ίδιος, αλληλογραφούσα δυο χρόνια με τον περιβόητο Σβάιτσερ και του υπέδειχνα κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο ότι η Οργάνωση του Λασσάλ είναι απλώς μια αιρετική οργάνωση και σαν τέτοια είναι εχθρική προς την Οργάνωση του πραγματικού εργατικού κινήματος που επιδιώκει η Διεθνής. Αυτός όμως είχε τους «λόγους» του να μην το εννοεί.

Στα τέλη του 1868 μπήκε στη Διεθνή ο Ρώσος Μπακούνιν, με σκοπό να συγκροτήσει μέσα στους κόλπους της μια δεύτερη Διεθνή με αρχηγό τον ίδιο και με την επωνυμία «Alliance de la Domocratie Socialiste». Ο Μπακούνιν - ένας άνθρωπος που δεν είχε διόλου θεωρητικές γνώσεις - είχε την αξίωση να εκπροσωπεί, με την ιδιαίτερη αυτή οργάνωση, την επιστημονική προπαγάνδα της Διεθνούς και να τη μετατρέψει σε ειδικότητα της δεύτερης αυτής Διεθνούς μέσα στη Διεθνή.

Το πρόγραμμά του ήταν ένα προχειροφτιαγμένο συναξάρι - ισότητα των τάξεων (!), κατάργηση του δικαιώματος κληρονομιάς ως απαρχή κοινωνικού κινήματος (μονομανία του Σεν-Σιμόν), αθεϊσμός, που ορίζεται για τα μέλη της Διεθνούς σαν θεωρητικό πιστεύω κτλ. και, σαν θεμελιώδες δόγμα, η (προυντονική) αποχή από την πολιτική κίνηση.

Αυτός ο μύθος για μικρά παιδιά βρήκε απήχηση (κι έχει ακόμα κάποια πέραση) στην Ιταλία και την Ισπανία, όπου οι πραγματικοί όροι του εργατικού κινήματος είναι ακόμα όχι πολύ αναπτυγμένοι, και σε μερικούς ματαιόδοξους, αρχομανείς, κουφιοκέφαλους δογματικούς στη ρωμανική Ελβετία και στο Βέλγιο.

Για τον κ. Μπακούνιν, το θεωρητικό του πιστεύω (απομεινάρια που μάζεψε, διακονεύοντας απ' τον Προυντόν, τον Σεν-Σιμόν κ.ά.) ήταν και παραμένει κάτι το παρεπόμενο, απλώς ένα μέσο για την προσωπική του ανάδειξη. Αν όμως θεωρητικά είναι ένα μηδενικό, σαν μηχανορράφος βρίσκεται στο στοιχείο του.

Το Γενικό Συμβούλιο χρειάστηκε να αντιπολεμήσει χρόνια ολόκληρα αυτή τη συνωμοσία (που ως ένα ορισμένο βαθμό είχε την υποστήριξη των Γάλλων προυντονικών, ιδίως στη Νότια Γαλλία). Τελικά, με τις αποφάσεις αρ. 1, 2 και 3, IX, XVI και XVII που ψήφισε η Συνδιάσκεψη, κατάφερε το προετοιμαζόμενο από καιρό πλήγμα.

Αυτονόητο είναι πως το Γενικό Συμβούλιο δε θ' αρχίσει να υποστηρίζει στην Αμερική αυτό που καταπολεμά στην Ευρώπη. Οι αποφάσεις αρ. 1, 2, 3 και IX δίνουν τώρα στην Επιτροπή Νέας Υόρκης τα νόμιμα όπλα για να ξεκαθαρίσει όλες τις αιρέσεις και τις ομάδες των ντιλετάντηδων και, στην ανάγκη, να τις διαγράψει.(...)

Το πολιτικό κίνημα της εργατικής τάξης έχει βέβαια ως τελικό σκοπό την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας για δικό της λογαριασμό και γι' αυτό, φυσικά, χρειάζεται προηγουμένως μια οργάνωση της εργατικής τάξης, μια οργάνωση που να είναι σε κάποιο βαθμό αναπτυγμένη και να εκπορεύεται μέσα από τους ίδιους τους οικονομικούς αγώνες.

Αλλά, απ' την άλλη μεριά, κάθε κίνημα, με το οποίο η εργατική τάξη αντιπαρατάσσεται στις κυρίαρχες τάξεις ως τάξη και προσπαθεί να τις κατανικήσει με μια πίεση απ' τα έξω, είναι κίνημα πολιτικό. Λόγου χάρη, η προσπάθεια να υποχρεωθούν οι κάποιοι κεφαλαιοκράτες σε κάποιο εργοστάσιο ή σε κάποιο βιομηχανικό κλάδο με απεργίες κτλ. να μειώσουν τις ώρες εργασίας, είναι μία κίνηση καθαρά οικονομική. Απεναντίας, ένα κίνημα, που έχει σκοπό να επιβάλει την ψήφιση ενός νόμου για το οκτάωρο κτλ., είναι κίνημα πολιτικό. Κι έτσι, απ' τα σποραδικά οικονομικά κινήματα των εργατών, αναπτύσσεται παντού ένα πολιτικό κίνημα, δηλαδή ένα κίνημα της τάξης, που αποσκοπεί στην υλοποίηση των συμφερόντων της με γενικευμένη μορφή, δηλαδή με μια μορφή, που έχει γενική ισχύ για όλη την κοινωνία. Αν τα κινήματα αυτά προϋποθέτουν ότι πρέπει να υπάρχει προηγουμένως μια ορισμένη οργάνωση, τότε, με τη σειρά τους και στον ίδιο βαθμό, αποτελούν επίσης μέσο για την ανάπτυξη αυτής της οργάνωσης.

Όπου η εργατική τάξη δεν έχει ακόμα προχωρήσει αρκετά στην οργάνωσή της για να επιχειρήσει μια αποφασιστική εκστρατεία ενάντια στην απρόσωπη εξουσία, δηλαδή ενάντια στην πολιτική εξουσία των κυρίαρχων τάξεων, πρέπει οπωσδήποτε να προπαρασκευάζεται γι' αυτό, με μια αδιάκοπη ζύμωση εναντίον αυτής της εξουσίας, με μια στάση αντιπαράθεσης προς την πολιτική των κυρίαρχων τάξεων. Σε αντίθετη περίπτωση, παραμένει ένα άθυρμα στα χέρια τους, όπως το απέδειξε η Σεπτεμβριανή επανάσταση στη Γαλλία και όπως το αποδείχνει σ' ένα βαθμό το παιχνίδι που παίζει ως τώρα με επιτυχία ο κ. Γλάδστων και Σία στην Αγγλία.

1 Κ. ΜΑΡΞ - Φ. ΕΝΓΚΕΛΣ, «Άπαντα», τόμ. 33, σελ. 328-330.

2 Οι προυντονικοί πήραν την ονομασία μουτουαλιστές (mutualistes) απ' το σύνθημά τους για «αλληλοβοήθεια» (mutuel = αμοιβαίος).